

Anmærkninger
 til
 den anden Tome
 af
Verdens almindelige Historie,
 Forfattede
 af
Peter Friderich Suhm.

4de Hovedstykke, 4de Afdeeling, S. 57,
 Pag. 53, Not. 41. b.

Sil de Skribenter, som baade de Engelske Forfattere og Doctor Baumgarten nævne at have handlet om det røde Hav, kan endnu legges Curtius in usum Delphini Parisiis 1678. in 4to Lib. 8. C. 29. p. 331. L. 10. C. 2. p. 388. som udtrykkelig nægter, at bemelte Hav har Navn af sin røde Farve, men paaftaaer derimod, at en gammel Konge ved Navn Erythras har givet det Navn: Arrianus in Historia Indica ex editione Gronovii, Lugd. Bat. 1704. in Fol. p. 352. kommer herudi overeens med ham, og fortæller efter Nearchum,

Nearchum, som af Alexander den store var udsendt for at beseile det Indiske Hav, at besmelte Konges Grav skulde endda vises paa den De Caracta; heraf foruden mange andre Bidnesbyrd er det klart, at de Gamle ved Mare Erythræum eller det røde Hav forstode langt mere end den Arabiske Hav-Bugt, hvilken vi nu ikkun tillegge det Navn, men at de begrebe derunder det hele Indiske og Arabiske Hav med alle dets Bugter og Bigger; mig synes derfor at intet er rimeligere end Nerotons Mening, at Erythras er den samme som Edom eller Esau, og at Havet haver faaet Navn efter ham; Thi man bør dog ei plat hen uden Beviis forkaste saa gamle Skribenters Udsigende, at der i gamle Dage har været en Konge ved Navn Erythras, og at Havet er blevet kaldet efter ham. Erythras er siensynlig ikke heller andet end en Oversættelse af Edom, hvilket alt tilsammen lagt, synes at give en stærk Bægt til Nerotons Mening, fornemmelig da alle de andre Aarsager til Navnet af det røde Hav, som tages af Solen, Grunden, Coraller og andet mere, synes at være utilstrækkelige, og til Deels ogsaa imodsiges af de nyeste og beste Reise-Beskrivere. Plinius L. 7. p. 104. taler ogsaa om Kong Erythra og udgiver ham for første Opfinder for Baade.

§. 6. P. 59. Not. 46. b.) Enhver forstandig maae vel tilstaae, at Tids-Regningen af de Edomitiske Konger og Førster som findes i 1. Mosi's Bog's 36. Cap. er en af de vanskeligste Ting udi alle Mosi's Skrifter at forene saaledes, at den Mening dog staaer ved Magt, at Moses haver selv forfattet bemelte Følger af Konger, hvorfore det er ei at undre over, at saa mange brave og lærde Mænd ere faldne paa den Tanke, at en anden haver indført dette udi Mosi's Skrifter: Dersom det kan være mig tilladt at anføre min Mening efter saa store Mænds, saa vil jeg sige, at det er klart af Mosi's Fortællelse, at fra v. 9. til v. 19. beskrives Esaus Børn med hans tre Koner, og at de kaldes Førster, ikke fordi de virkeligen regierede, men fordi de vare Hoveder for saa mange Stammer, fra v. 20. til 30. beskrives Hovederne for Seirs Børns Afkom, hvilke tillige med Esaus Børn beboede Landet, og synes tilhobe at have levet paa den gamle patriarchalske Maade. Fra v. 31. til v. 39. opregnes otte Konger af Esaus Slægt, som ved Bal synes at være komne paa Thronen; Disse Konger have Edomiterne udvalgt sig, efter at de med Magt havde fordrevet Seirs Børn eller Horiterne, hvilket jeg sætter at være skeet ved Josephs Død, som tildrog sig omtrent 180. Aar for Moses, thi for den Tid

Tid kan man vel ei troe, at Edomiterne ere blevne saa mange i Tallet, at de have været i Stand til at uddrive de Indfødte. At Moses siger, at disse regierede i Edom førend Israelliterne finge Konger, deraf synes mig at man aldeles ei kan slutte, at dette Slægt-Register er skrevet enten i Sauls eller Davids Tider. Thi at jeg end skal tilfidesætte Moses prophetiske Aand, hvorved han uden al Tvil forud saae, at Israelliterne vilde engang i Tiden saae Konger, saa er jeg af den Mening, at man ei saa meget kan laste nogen Skribent, som lever i en Republikve, om han skriver, den eller den Republikve blev til et Kongerige, førend det skede hos os, endskiont det endda virkelig ei er skeet i hans Land. Jeg finder i det mindste ingen Urimelighed i saadan Skrivemaade, om den end kan synes noget utydelig og uegentlig. Hvad nu endelig de fra v. 40-43. omtalte Edomitiske Førster angaaer, da anseer jeg dem ikke heller for Førster, men kun for Hoveder af Stammer, der uden al Tvil ere udspirede af Obolibamæ tre Sonner Teus, Jaalam, Korah med Esau, hvilke vel nævnes v. 18. men ei deres Afkom, som dog er skeet tilforn med de andre Esaus Born. Udi v. 22. siges Seir den Horiter at have havt en Datter ved Navn Thimna, og v. 12. kaldes Eliphas Esaus Sons Medhustru ogsaa Trh. Selsk. Skr. 2. D. & Thimna.

Thimna. Dersom man antager, at disse tvende Thimna ere een og den samme Person, saa kan det og tiene til et Beviis, at Esaus Børn og Børnebørn, som Moses kaldter Førster, have boet paa een Tid i Landet med de v. 20. 21. beskrevne Seirs Børn. Mosés Fortælling fører saaledes efter min Tanke ingen Vanskelighed med sig, men udi 1. Krønikerens Bog 1. Cap. synes Ordene at bringe med sig, at de udi 1. Mosés Bog v. 40-43. omtalte Førster af Esaus Børn ere komne til Regjeringen, efterat Kongerne af Edom havde hørt op. Dersom denne Forklaring er rigtig, saa er det unueligt at Moses haver kundet skrive bemelte 4. Vers, saasom de da indeholde Ting, der ere skedte længe efter hans Død. Jeg overlader til andre som ere mere bevandrede i det hebraiske Sprog end jeg, at undersøge om ei Ordene i første Krønif. Bog taale en anden Udlægelse end den sædvanlige, og som mere kan nærme sig til den rigtige Mening hos Moses. Endskjønt jeg maae tilstaae, at det meste af mig hidindtil anførte findes udi Baumgartens Note, saa har jeg dog fremført noget som han ei taler om, særdeles om den tilsynværende Forskiel imellem Mosés og Forfatterens af Krønikerens Bøger deres Fortællinger.

§. 70. P. 66. Not. 4.). Not. 49. b.).
 Intet er vissere end at Herodotus beretter,
 at Phoenicierne boede først ved det røde Hav,
 førend de satte sig ned ved den Middellandske
 Søe, men derfor er det ei desto vissere, at
 Phoenicierne stamme fra Edomiterne, som
 Newton af alt for stor Lyst til at ophøie E-
 domiterne paa Egypternes Bekostninger
 haver menet. D. Baumgarten forkaster
 derfor med største Billighed saadan Meening.
 At sige, at Phoenicierne have først sadt sig
 ned ved Middellands-Havet udi Davids Tid, da
 Forstyrrelsen af det Edomitiske Rige skeede,
 det er at kuldkafe al Vished udi Historien,
 efter hvilken Phoenicierne længe tilforn have
 boet der, og deres tvende største Stæder
 Sidon og Tyrus staaet i fuld Blomster.
 Dog tør jeg ikke driste mig til at imodsiges
 saa gammel troværdig og hypperlig Skribent
 som Herodotus, men mon den Meening,
 som Forfatterne Tom. 1. §. 376. og Tom. 2.
 §. 124. selv antage, at Philisterne stamme fra
 Caphthorim og Caslubim, der først boede
 udi Egypten, ei meget tiener til at forklare
 Herodoti Ord paa en bedre Maade? Thi
 1.) er den store Overeensstemmelse og Slægt-
 skab imellem Philister og Phoenicier bekiende
 for alle. 2.) Er det ei urimeligt, langt min-
 dre umueligt, at Phoenicien er til Deels ble-
 ven bebygget fra Philisternes Land af. 3.)

Hæves derved den Banskfelijkheid, som foraaarsages af den Meening, at Phoenicierne ere ei ældre end Davids Tid, saasom man allerede udi Abrahams Tid finder, at Caslus him og Caphthorim have beboet Philisternes Land. 4.) Er det meget rimeligt at en stor Deel af Casluhim og Caphthorim, om ei alle, have udi Egypten beboet Sæ-Rysterne af det røde Hav, og 5.) tilstaae endelig Forfatterne selv Tom, 1. S. 376. at Caphthorim have efter al Formodning beboet en De udi den Arabiske Hav-Bugt eller det røde Hav. Med alt dette er jeg dog langt fra at paa-staae, at alle Phoenicier stamme fra de Egypter, der have boet ved det røde Hav. Herodotus skriver ei heller noget saadant, thi der er stor Forskiel imellem at sige, at et Lands første Indvaanere ere komne fra et píst Sted, og at de alle ere komne derfra. Intet synes rimeligere end at Canaans ældste Søn Sidon har givet den navnkundige Stad Sidon Navn. Ei heller kan man tvile paa, at jo mange Cananiter have, da Josva holdt saa ilde Huus med dem, taget Flugten til Sæ-Siden og sat sig ned udi Phoenicien, thi fra den Tid af finder jeg fornemmelig tydelige Spor til Phoeniciernes store Magt og mange Coloniers Stiftelse, hvilke, saa lidet et Land, som Phoenicien i sig selv er, umuelig kunde have været i

Stand

Stand til at besætte med Folk, saafremt det ei havde faaet anseeligt Tilstød af Fremmede; Dog vil jeg just ei aldeles nægte, at jo nogle Edomiter, som have undgaaet Davids Sværd, ere flygtede til Phoenicien og blevne der boesiddende. Men derimod vare Phoenicierne allerede den Tid alt for mægtige til, og de flygtige Edomiter efter al Anseelse, alt for faa i Tallet til, at de kunde siges at være de første Stiftere af saadant Folk som Phoenicierne. Intet er rigtigere end hvad D. Baumgarten anmærker, at det Ord rød findes i alle Sprog at være meget tillagt Stæder, Søer, Bierge, og det ganske vist i Lande, hvor man aldrig har tænkt paa Edomiterne, saa at det derfor aldeles ikke hjælper Newtons Beretning om Edomiternes store Udbredelse. Her i Norge, ja i Tronhiems Stift allene, kunde jeg vel fremføre en heel Skof af saadanne Exempler, da dog ingen endnu hidindtil har drømt om at de Norske stamme fra Edomiterne.

7de Afdeling §. 127. P. III. Foruden Mela vidner ogsaa den Lærde Grammaticus, Servius in Virgilium ex editione Maasvicii T. I. ad Æneid. Lib. I. v. 123. p. 329. at Gaza har faaet Navn af Perserne med følgende Ord: „ Gaza er et Persisk Ord som betyder

„ Rigdom, hvoraf Gaza en Stad i Palæ-

„ stina haver faaet sit Navn, fordi Cambys
 „ ses Kongen i Persien forvarede der sin
 „ Skat udi den Egyptiske Krig „ men baa-
 de Mela og Servius ere for nye Skribenter
 til at holdes for gyldige Bidner udi saa gam-
 mel en Sag, fornemmelig da man længe til-
 forn finder Staden i Skriften kaldet Gaza,
 hvoraf Efterkommerne læt med Tiden have
 kunnet giøre Gaza.

§. 133. P. 119. Not. h. At Philis-
 sterne først ere komne til Palæstina fra E-
 gypten 188. Aar efter Isaacs Fødsel, det er
 at sige 8. Aar efter hans Død, som de Hol-
 landske Oversætttere i denne Note formeene,
 det nægtes med god Grund af D. Baum-
 garten i hans 96. Note P. 120., thi det er
 klart af Skriften, at Philisterne boede i Pa-
 læstina, ja havde endog Konger af det Navn
 Abimelech, førend Isaac blev født, og føls-
 gelig i det mindste 200. Aar tilforn.

ste Hovedstykke. 1ste Afdeling. §. 161.
 P. 149. Den fortreffelig Lærde Cardinal
 Noris viser udi sit udødelige Skrift de Epo-
 chis Syro - Macedonum ex nummis ex editione
 Lipsiensi 1696. in 4to Diss. 3. C. 1. at Syri-
 en deelttes udi de Seleucidiske Kongers, og
 de første Romerske Keiseres Tider i 4. Par-
 ter, Commagene, Syrien, Phoenicien,
 og

og Palæstina, af hvilke Syrien igien deelttes i det Høie Syrien og Coele-Syrien, men at Syrien blev under de seener Romerske Keisere ikkun deelt i 3. Parter: Coele-Syrien, Phoenicien, Palæstina.

§. 176. P. 159. Jeg undrer mig høilig over, hvorledes de lærde Forfattere ere faldne paa den Mening, at Baalbek haver i forige Tider været den fornemste Stad i Syrien, og en magtig Regents Opholds-Sted. Alt hvad de Gamle berette os om Baalbek, og som D. Baumgarten haver samlet i den 121. Note med en forundrings-værdig Lærdom, overtlyder os om at denne Stad aldrig har været beboet af nogen Konge, men vel været een af de fornemste Steder i Syrien i Henseende til Guds Tienesten, for hvis Skyld ogsaa alle de prægtige Bygninger ere der blevne opreiste. De Romerske Inscriptioner som der findes, saa og den Orn, som er der udhugget i Steen, bringe mig desuden paa de Tanker, at de prægtige Bygninger, hvoraf Levninger endnu sees, ere ei blevne opreiste i bemelte Stad førend efterat Syrien var kommen under Romernes Herredom, følgelig efter den store Pompeji Tid, fra hvilken Syrien ei har havt sine egne Konger, og følgelig kan ei heller ostmaltte Bygninger være opførte af nogen Konge;

sandt er det, at Syrien haver, efterat Romernes og siden Grækernes Herredom gik der i Landet til Grunde, havt sine egne Konger baade af Arabisk og Tyrkisk Et; men ingen er vel saa ukyndig enten i den Borgerslige eller Lærde Historie, at han skulde holde bemelte Bygninger for saa nye, eller de omtalte Folk i Stand til at bygge af den Smag og Pragt.

§. 177. P. 161. Not. 122. b). Til de Skribenter som D. Baumgarten i sin Note anfører om Palmyra, maae endnu legges det store og prægtige Værk om bemelte Stads Levninger, som er i Engelland udkommet in Folio ved de lærde Mænd Bouverie og Dawkins, der selv have været der paa Stedet, og hvilket er allerede oversat paa Fransk og udkommet i Leipzig. De have bragt med sig mange Græske og Palmyreniske Inscriptioner, hvilke sidste den Lærde Swinton i Oxford og Abbed Barthelemy i Paris allerede lykkeligen have forklaret, Journal Britannique Tom. XII. Art. I. Tom. XVIII. Art. 3. p. 364. &c.; udi en Græsk Inscription nævnes tvende af denne Byes Guder, navnlig Aglibolus og Malachbelus, hvoraf sees at denne Stad haver omtrent havt de samme Guder som de Syriske Stæder. Norisii Epoch. Syro - Maced. diss. 2. c. 3. p. 122.

§. 189. N. 170. Not. 126. b.) Naar man overveier hvad som findes udi Jablonsky Pantheon, saa bestyrkes derved meget D. Baumgartens Meening, at den Syriske Guds Adads Dyrkelse er langt ældre end de Kongers Benhadads og Zasaels; thi det er klart at Syrierne ligesaa vel som Egypterne, dyrkede de Himmelske Legemer, og at den Skik at gjøre Menneſker til Guder er ei for end sildig kommen i Brug hos dem. Josephus haver vel skrevet, at Syrierne have under det Navn Adad dyrket tvende af deres mægtigste gamle Konger, men dertil haver den forudfattede Meening forledet ham, at Afguds Dyrkelsen var ei meget gammel. Intet er heller efter mine Tanker rigtigere, end den Formodning af D. Baumgarten, at Lucianus ei er Forfatter til det Skrift om den Syriske Gudinde, hvilket vel er lærdt, men derimod i Henseende til Stilen, den Overtroe hvormed det er opfyldt, og de mange andre underlige Indfald, ganske forskielligt fra hans ægte Skrifter. Det kommer mig snarere for at være et Foster af den bekiendte Orator Aristides. Den Gudinde, som dyrkedes i Hierapolis, var uden al Tvivl Astarte, hvorved Syrierne forstode Maanen, hvilken ogsaa var Sidoniernes fornemste Guddom; men Grækerne have meget forvirret saa vel Syriernes som alle andre orient-

talſke Folks Theologie, ved at tillegge deres Guder Græſke Navne, og det ofte for en ganſke ringe Liighed imellem dem. Saaledes falde de den Hierapolitaniſke Gudinde Juno. *Notis* viſer med temmelig Grund udi *Epochis Syro - Macedonum* p. 418. af *Mynter*, at *Evropa* er den ſamme ſom *Sidoniernes Aſtarte*. Om *Aſtarte* kan ellers mere læſes udi *Seldeno de Diis Syris. Syntag. 2. C. 2. à p. 231. ad p. 261. og Bejeri addit. à p. 222. ad p. 285. ex editione. Lipſ. 1672. in 8vo.* Det er underligt at de Lærde Forfattere have iblant de Syriſke Guder ganſke forbigaaet *Elagabaal*, hvorved betegnedes Solen, og ſom var een af de fornemſte Guder. Han dyrkedes fornemmeligen udi *Emeſa* og *Baalbek*, eller *Heliopolis*. Meere om denne Gud findes hos *Baumgarten Not. 121. i dette Bærks anden Tome, Caſaubonum og Salmaſium i deres Noter til Hiſtorix Auguſtæ Scriptores* p. 458: *ex editione Hackiana Lugd. Bat. 1661. in 8vo. og Seldenum de Diis Syris.*

§. 224. P. 199. *Not. 138. b.)* Mig ſynes, naar man ſammenligner 2. Kongernes Bog 12. Cap. 17. 18. B. og 2den Krønifernes 24. Cap. 23. og 24. B. ſaa og 2. Kongernes 16. Cap. 5. og 6. B. hvor der udtrykkeſig ſtaaer, at Kongen af Syrien Re-

zin bragte Elath igien til Syrien, saa kan man vel ei andet end falde paa Forfatternes Meening, endskiont D. Baumgarten er imod dem, næmlig, at Hasael haver lagt Elath under Syrien, men at en af hans Efterkommere maaskee hans Son Benhadad, haver igien tabt den, som man kan slutte af 2. Kron. 26. Cap. 2. B. hvor Usia eller Azaria Konge af Juda siges at have bygget Elath og igien bragt den til Juda, hvoraf nødvendig følger, at den tilforn har maattet være tabt, hvortil ingen bequemmere Tid findes end Hasaels Regiering, som var en mægtig Konge, og som efter Skriftens Vidnesbyrd havde Overhaand over Juda.

Førend jeg forlader Syrien, og begiver mig til Phoenicien, vil jeg dog giøre en Anmærkning ved den 200. §. i den 2den Afdeling, hvorudi de lærde Forfattere handle om Syriernes Videnskaber: De ere meget korte udi denne Sag, og det formedelst Mangel paa Forraad. De berette, at nogle have tilskrevet dem ligesaa vel som Phoenicierne Bogstavernes første Opfindelse, og anføre Clementem Alexandrinum for den Meening. Plinius Hist. Natur. Tom. 2. L. 7. p. 94. beretter og, at nogle have tillagt Syrierne denne nyttige Opfindelse. Udi samme Bog p. 100. tillegger han dem og, at have opfundet den

Krigs-

Krigs-Machine kaldet Catapulta, hvorved Pile bleve udfødte paa en stor Længde og med stor Kraft.

6te Hovedst. 1ste Afdeel. S. 240. P. 209.
 3 Th. Galei Opusculis Mythologicis Amstelodami 1688. in 8vo. ex Chronico Alexandrino p. 62. &c. ad calcem Palæphati vidnes, at den Tyriske Philosophus Hercules fandt engang, da han gik ved Strandbredden uden for Tyro, en Hund, hvis Mund var Blod-rød, og det dog ikke af Blod, hvilket bragte ham paa den Tanke at efterforske, hvorfra Hunden var bleven saaledes. Han havde da den Lykke at finde den berømte Purpursnekke, som han strax gjorde bekiendt for Phoenix, Konge af Tyro. Endskjønt jeg høilig tviler paa, at der nogensinde haver i Phoenicien levet en Mand af det Navn Hercules, men staaer i den faste Tanke, at Phoenecierne, have ligesaa vel ved Hercules villet betegne Solens Kraft, som Egypterne, om hvilke Jablonsky haver efter min Mening bevist det med uomstødelige Grunde; saa synes mig dog, at denne Fortælling viser saa meget, at Purpur-Farven er først fundet i Tyro, og det af en Hændelse, som mange andre store og nyttige Opfindelser. Det kommer mig ellers for, at Phoenecierne have tilskrevet deres Herculi alle Konsters og Videnskabers Opfund,

fund, ligesom Egypterne Thoth. Pollux L. 1. C. 4. p. 30. tilskriver ogsaa den Tyriske Herculi dens Opfindelse, skjønt han fortæller den med andre Omstændigheder end den Alexandrinske Krønike. Gregorius Nazianzenus T. 1. Orat. 3. p. 100. tilskriver Puryrets Opfindelse en Tyrisk Hyrde, hvormed ogsaa istemmer Achilles Tatius de Amoribus Clitophontis & Leucippes L. 2. p. 87. ex editione Salmasii, Lugd. Bat. 1649. in 12mo.

2den Afdeel. S. 250. P. 219. Not. p.)
 Angaaende den Tyriske Hercules findes en meget lærd og sindrig Dissertation af en Anonymo udi le Clercs Bibliotheqve universelle, Tom. 1. Amsterdam 1718, in 12mo p. 252. &c. hvilken Dissertation er bekiendt under Navn af Hercule Marchand, fordi den lærde Forfatter søger at bevise, at alt hvad de Gamle endog Grækerne fortælle om Hercule, passer sig paa en phoenicisk Ridsmands Reiser; Endskjønt jeg maae tilstaae, at jeg snarere er af den Mening, som jeg kort tilforn har givet tilkiende, at Phoenicierne have ved Hercules eller Melcarthus, som de selv kaldte ham, forstaaet Solen, saa er dog bemelte Dissertation opfyldt med saa megen Lærdom, og giver ellers saa stor Oplysning i Phoeniciernes Historie, helst om deres Handel og Seilads, at det ei
 vil

vil fortryde nogen at læse den igiennem med
Agtfomhed.

§. 259. P. 226. Intet er vel rigtigere
end at Phoeniciernes Adonis er den samme
som Egypternes Osiris, og at de begge ere
symboliske Navne af Solen, udi den Edition
af Musæus, Moschus og Bion, som David
Whiteford haver 1659. udgivet til London
in 4to, staaer en Klagesang af Bion over
Adonis. Whiteford haver sat dem paa
latinke Vers, hvilke nesten ei estergive de
Græske noget.

§. 262. & 263. P. 227. Intet forekommer
ostere hos de gamle Skribenter end den Me-
ning, at Phoenicierne have først af alle opfundet
Bogstaverne, endskiont bemelte Mening er uden
al Tvil urigtig, og Egypterne efter al Anseende
de første Opfindere af saa nyttig en Sag. An-
ledning til denne Mening have Grækerne ta-
get deraf, at Cadmus, en Phoenicier først
bragte Bogstavene til Grækerland, hvilket
dog ikke hindrer, at jo Phoenicierne have
derfor kundet saae Bogstavernes Brug fra
andre, eller gior dem derved til de første Op-
findere af dem. Hvorom alting er, saa til-
skriver Lucanus ex emendatione H. Gronii,
Amstel. 1626. in 8vo. L. 3. p. 41. dem ud-
trykkelig Bogstavernes Opfindelse udi disse
be-

befiendte Vers: Phœnices primi, famæ si creditur, ausi mansuram rudibus vocem signare figuris. Nondum flumineas Memphis contexere biblos noverat, & saxis tantum, volucresque feræque, sculptaque sonabant Magicas Animalia Lingvas. Men da han dog herved selv tilstaaer, at Egypternes Hieroglypher ere ældre end Phœniciernes Bogstaver, saa er det Stiltsiende at give tilkiende, at Egypterne dog have havt Bogstaver eller Billeder, hvorved de forestillede deres Tanker, førend Phœnicierne. Lad være at disse Billeder eller Bogstaver have været ganske anderledes end alle andre Folkes Bogstaver, og at man haver behovet langt flere af dem til at udtrykke sine Tanker ved, end vi nu omstunder have nødtigt med vore Bogstaver, da fast intet, eller i det mindste saa Sprog have flere end 24. Bogstaver. Tatianus p. 141. Athanasius ex editione Colonienf. 1686. in Fol. T. 1. contra gentes p. 20. Gregorius Nazianzenus Tom. 1. Orat. 3. p. 99. og Clemens Alexandrinus Stromatum Lib. 1. p. 307. udgiver ligeledes Phœnicierne for de første Opfindere af Bogstaver. En Anonymus udi Fabricii Bibliotheca Græca T. 9. L. 8. C. 39. p. 599. ex Codicie Montefalconii Coisliliano 388. tillegger Phœnicierne først at have opfundet Regne-Kunsten, og maae man tilstaae, at de ventelig meget have forbedret denne herlige

Videnskab ved deres vidtløftige Handel, saa fremt de ei ere de første Opfindere af den, hvilket ei synes urimeligt. Plinius Hist. Nat. L. 7. Tom. 2. p. 100. udgiver dem for at være de første Opfindere af Slynger, og Baalista, et Krigs-Instrument, hvoraf Stene bleve udkastede. P. 106. tillegger han dem ogsaa at have været de første Opfindere af Baade, saa og i Seilads at have givet Agt paa Stierne. P. 105. vidner han, at Hippus en Tyrer haver først opfundet Last-Drager-Skibe. Achilles Tatius L. 2. p. 67. 69. beretter, at en Hyrde af Tyro var saa lykkelig, at Dionysus eller Bacchus først aabenbarede for ham Viintræets Brug og Plataning.

§. 264. P. 227. Om Sidoniernes Pragt og skionne Manufacturer kan ei have tilforladeligere Vidnesbyrd end det Homerus giver, den Ældste af alle verdslige Skribenter, som udi den Edition af sine Værker, der er udkommet 1743. i Amsterdam hos Wetstein in 12. Tom. 1. Iliad. Lib. 6. p. 146. v. 288-291. siger: At de Sidoniske Fruentimmer forfærdigede overmaade konstige Tappeter. Lib. 23. p. 580. v. 740-743. At Achilles havde en Krukke af Guld som holdt sex Maader, og som var saa konstig og vel gjort af de sindrige Sidonier, at den ei havde

de

de sin lige i Verden, og endelig Tom. 2. Odyss. Lib. 4. p. 80. v. 613-618. at Kongen af Sidon, Phædimus havde givet Menelao en Krukke af Guld konstig udarbejdet og med en Guldrand om, som Vulcanus selv havde forfærdiget. Dictys Cretensis ex editione Annæ Daceriæ Amstelod. 1702. in 8vo. Lib. 1. C. 2. p. 6. taler og om de prægtige Konststykker, som vare at see udi et Tempel paa Creta, og som Europa, Kong Phoenicis Datter, eller som andre sige, Agenoris havde ført med sig didhen fra Sidon. Clemens Alexandrinus p. 307. tilskriver ogsaa Sidonierne først at have opfundet et tre Ræd Varet Krigs Skib. Pollux L. 4. C. 10. Segm. 76. taler om en phoenicisk Fløite kaldet Gingras, hvilken gav en sørgelig Lyd fra sig, og som havde det Navn efter Adonis, der paa Phoenicisk kaldtes Gingras.

7de Hovedstykke, 1ste Afdeel. §. 326. N. 285. Not. 9). Eugenius Tolertanus apud Sirmondum Tom. 2. p. 622. tilskriver Mosi de Hebraiske Bogstavers Opfindelse, og derimod Abraham baade de Chaldaiske og Syriske, hvorved han stiltiende tilstaaer bemelte Sprogs Bogstavers Ælde frem for det Hebraiske, ved hvilket han dog synes at forstaae det Samaritanske, og ved det Chaldaiske det nu af os kaldte Hebraiske. Men da Skriftens

Erh. Selsk. Skr. 2. D. M ten

ten aldeles intet taler hverken om den enes eller andens Lykke og Videnskab herudi, saa er man besøiet til at holde det altsammen for fabelagtigt, i det mindste for meget usikkert og ubevisligt.

§. 355. P. 319. Not. w). Intet kan efter mine Tanker være forunderligere end den Uagtsomhed som de lærde Forfattere have begaaet, dertil forførte af de 70. Udtolkere, og Hieronymo, i at holde den Stad No eller No Hammon, hvorum Propheten Ezechiel taler, for den samme som Alexandrien, da det dog er klart, at Alexandrien ei var til i Verden førend meget over 200. Aar efter Prophetens Død, der følgelig umuelig kunde tale om den som om en Stad der var til i hans Tid. Doct. Baumgarten har derfor gjort ganske Ret Not. 218. b) at holde med den lærde Jablonsky for, at No er den samme Bye som Theben.

§. 380. P. 344. Jacob har og været Hedningerne bekiendt under det Navn Israel Justinus Lib. 36. C. 2. p. 522. gjør ham til Konge i Damasco, og tillegger ham ifkun 10. Sønner. Efter min Tanke er baade Abraham, Jacob, Joseph og Moses først blevne ret bekiendte iblant Hedningerne, efterat de 70. Udtolkeres Oversættelse af Skriften

ten

ten udkom, thi hos ingen af de Skribenter, som have levet tilforn, finder jeg noget talet om dem, ja saare lidet om Gøderne selv. Og end meer haver Udbredelsen af den Christne Troe, Gødernes Udspredelse, og den Mahometanske Læres Opkomst, som indeholder saa meget af det gamle Testamente, forarsaget, at bemelte gamle Patriarcher ere udi de seener og vore Tider langt mere bekiendte udi de østlige Lande end tilforn. Af denne Meening er D. Baumgarten ogsaa. Not. 247. b.) P. 357.; om Patriarchen Joseph læses ellers ogsaa hos Justinus paa ovennævnte Sted.

2den Afdeel. S. 398. Not. 1.) P. 367. Det Sted, som de Lærde Forfattere anføre af Epiphanio, findes udi hans Panario ex editione Petavii Coloniae 1682. in Fol. Tom. 2. Hæref. 78. p. 1055. bemeldte Lære = Fader nævner der ei alene Prinsessen ved det Navn Thermuthis, men kalder endog hendes Fader Amenophis, og forsikrer, at hun under sit eget Navn blev af Egypterne dyrket som en Gudinde; men naar man vil læse udi Jablonsky Pantheon Lib. I. C. 5. p. 116. S. 10. &c. saa skal man finde at Egypterne have dyrket en Gudinde under det Navn Thermuthis, førend Prinsessen blev født, at Prinsessen er efter de Tiders Sædvane bleven kaldet ef-

ter Gudinden, og at endelig Thermuthis er den samme som Tithrambo, hvilken Græfene forklarede ved Hecate; Det er og i sig selv ubegribeligt, at Egypterne skulde have gjort Prinsesse Thermuthis til Gudinde, da hun dog holdt Livet i Moses, hvilken de ei andet kunde end ansee, og ogsaa virkelig have anseet for deres største Fiende. De Lærde som finde det rimeligt, at Egypterne have dyrket Moses under Navn af Osiris, og Joseph under Navn af Thoth, de ville vel endelig ogsaa let finde sig i at troe, at Egypterne have dyrket Prinsesse Thermuthis; men alle saadanne Gietninger ere meere lærde end grundige og rimelige.

§. 440. N. 408. Josephi Meening, at den Dei, som Israeliterne toge med sig af Egypten, haver holdt sig en heel Maaned, er ei alene urimelig, fordi Israeliterne havde bedre Ting at føre med sig, nemlig det som de havde laant af Egypterne, men endog, og det fornemmelig, fordi saadant Ferteegn er her ganske overflødig, thi det synes at være klart af Skriften, at de ikkun vare 3. Dage om at drage igiennem Egypten, og saasnart som de kom over det røde Hav, finge de ordentligen hver Dag Manna nedsendt fra Himmelen, saa at Gud derfor ei havde nødtigt at gjøre tvende Ferteegn, naar ikkun
 eet

eet behøvedes: Hvor om Alting er, saa maae man tage sig vel i Agt for ei at forsøge Fjertegnenes Mængde uden Fornødenhed, hvilket ellers ikke just pleier at være Josephi største Feil.

§. 447. Not. n.) P. 417. Til de Skribenter som de Lærde Forfattere anføre om det røde Hav's Beskaffenhed, bør med Rette legges Herodotus in Lib. 2. p. 94. hvor han skriver saaledes: „I dette Hav skeer daglig Ebbe og Floed, og kan det (paa et Sted eller nogle at forstaae) vades over, naar Ebben er „. Enhver estertænksum Læser kan af denne Beretning sammenlignet med Moses Fortælling lettelig see, at det ei gaaer an efter den Beskrivelse som Moses giver os, at lade Israelliterne gaae over Havet, imedens Ebben varede, og Egypterne drukne, da Floeden kom.

§. 454. P. 421. Not. o.) At de Lærde Forfattere kalde Græshopper, ein Geschmeis, og meene, at de umuelig i Skriften kan kaldes Kiød, det kommer efter al Anseende ei af andet end en forudfatted Mee-ning, fordi de ei spises i Europa. Den Lærde Ludolph haver efter min Tanke gjort det høist rimeligt, at Shelaw paa det Sted betyder Græshopper, og ei Vagtler. Den

flittige Svenske Doctor Hasselqvist haver og nylig udi de Svenske Lærde Tidinger for Aar 1750. N. 65. P. 260. vidnet, at Græshopper endnu spises i de østlige Lande, hvoraf det er klart, at alle Mennesker ei have den Modbydelighed for dem som Engellænderne og andre Europæiske Folk, det samme udfører han og vidtløftigere i sin Reisa til det Helige Land. Stockholm 1757. 8vo. P. 415.

§. 496. P. 463. Not. 8.) De Lærde Forfattere begaae en Feil af Hukommelse eller Uagtsomhed, naar de sige, at den Bæk Arnon falder i det sorte Hav, som dog ligger langt der fra, da det bør heede: Det Døde Hav.

§. 546. P. 504. Her er atter en liden Feil, i det Forfatterne tillegge Kong Alphonso den Tiende af Arragonien og Neapolis, der vel var en meget lærd Herre, men dog, saa vidt mig er bekiendt, aldrig lagde sig efter Astronomien, den ugudelige Tale, som Kong Alphonsus den Tiende af Castilien uimodsigelig haver fremført, hvilken levede nesten tvende Sæcula førend den anden. Naar man ellers læser hvad Tacitus Op. Tom. II. Hist. L. 5. p. 545. Justinus L. 36. C. 2. p. 523. Strabo Amstelodami 1707. f. L. 16. p. 1103., og Alexander Polyhistor apud Svidam

Svidam Tom. I. p. 164. in voce Alexander Milehius (hvilken sidste beretter, at den store Jødiske Lovgiver var et Fruentimmer ved Navn Mose) skrive om Moses, da maae man høilig forundre sig over den store Forskiel som findes imellem deres og Moses egne Beretninger.

Anmærkninger

ved den Tredie Tome

af

Verdens almindelige Historie;

forsattede af samme Autor.

7de Hovedstykke. 4de Afdeel. §. 100.

N. 90. De lærde Forfattere begaae en liden Feil af Hukommelse, naar de skrive, at Kong Agrippa tillod Leviterne at gaae i linnede Overklæder i det Aar Christi 62., hvilket ogsaa er rigtigt nok; men at det skeede omtrent 60. Aar, førend det sidste Tempels Odeleggelse, hvilket sidste er derimod ganske usikkert, saasom det er en uimodsigelig Sandhed, at det sidste Tempel blev ødelagt Aar Christi 71. følgelig ikkun 9. Aar efter den Anordning, som Kong Agrippa gjorde om Leviternes Dragt.

§. 182. N. 166. Not. 99. b.) Danmarks Ere, den uædelige Mand Thomas Bartholin den Ældre, var saa fast overbevist hos sig selv, at det er utilladeligt

at spise Blod og det Qvalte, at han, da han laae paa sit Yderste, forbød sine Børn og al sin Afkom nogensinde at spise enten Blod eller det Qvalte, hvilke de og alle indtil denne Dag helligen have iagttaget; Desuden haver han skrevet en liden Afhandling herom under Titul: De Sangvine verito.

§. 220. N. 197. Det var ikke Kongen af Assyrien som sendte det stolte Budskab til Achab, Israeliternes Konge i Samaria, men Benhadad Konge i Syrien som regjerede i Damasco.

§. 248. N. 228. Eugenius Toletanus apud Sirmondum Tom. II. p. 622. tilskriver Mosis først at have opfundet de hebraiske Bogstaver, men hans Vidnesbyrd er saa vel som alle de andres alt for nyt til at bygge nogen Sandhed paa i saa gammel en Sag: Men derfor er jeg dog langt fra at meene, at de Samaritanske Bogstaver ere de gamle Hebraiske, og er det Beviis, som tages af Sekterne, ikke mindre end uomstødeligt. Dersom den Lærde Biskop i Elogher Robert Clayton hans Forslag blev sat i Værk, hvorom tales udi Journal Britannique Tom. XI. Art. 9. p. 211. nemlig at sende Lærde Folk til Sinai = Bierg, som kunde gjøre rigtige Afskrifter af de Inscriptioner, som der, og udi Orken

Orken paa andre Steder findes, saa kunde man maaskee komme efter hvilke Bogstaver Moses og de ældste Hebræer have brugt, og saa skulde man og uden al Tvivl efter min Meening finde, at de ei ere nogen af de nu bekiendte Sprog tilhørende. Den Lærde J. G. Wachter in Naturæ & Scripturæ Concordia Sect. 4. C. 5. §. 227. &c. paastaar vel, baade at Moses er den første Opfinder til de Hebraiske Bogstaver, saa og at de, vi nu have, ere de samme som han opfandt, men da han ei giver noget Beviis for det sidste, saa synes mig at det ei kan fuldkaste den Meening, at de nu værende Hebraiske Bogstaver ere forte af Jøderne efter det Babyloniske Fængsel fra Chaldæa. Og hvad den første Meening angaaer, da falder den og bort af sig selv, saasom den er bygget paa denne aabnbare urigtige Grund, at Moses haver opfundet nye Bogstaver som ere forskiellige fra alle andre Sprogs, og som ingen uden han og Præsterne kunde læse, for derved at forskaffe sin Lov mere Verbødighed og Anseelse; Da det dog er klart af Skriften, at Loven var skreven saaledes, at den baade kunde læses og forstaaes af alle. Dersom vi finde rigtige Afskrifter af de Inscriptioner, som ere udi Orken, saa og i Egypten i det ældgamle almindelige Egyptiske Sprog, hvor med heele Begge af Grotter ere udi Thebaide

beflødte, saa mener jeg uforgribelig, at man skulde lære, at Moses haver ført de rette Hebraiske Bogstaver, som nu ere forglemte, med sig fra Egypten, og følgerig, at de gamle Egyptiske og gamle Hebraiske Bogstaver, have i det mindste i de ældre Tider været de samme. Hvad de Samaritanske derimod angaaer, hvoraf de rigtige findes udi Samaritanernes Pentatevcho og paa Mynter, da viser Dieshnet, at de ere de samme som de gamle Phoeniciske og sluttelig ogsaa Canaaniske. Vor Allernaadigste Konge haver nu, ved at sende Lærde Mænd til Arabien, opfyldt mit Ønske om at efter søge Inscriptionerne i Orken.

§. 253. P. 236. Synes Forfatterne, eller maaskee snarere Oversætterten, at berige Verden med en ny Konge som aldrig haver været til. I det mindste skrives her saa mørkt, at man ei kan vide, om der enten forstaaes, at en Konge ved Navn Pergamus eller en Konge i Pergamo, haver først givet Pergament Navn. Det er ellers alle bekiendt, at Pergament først har faaet Navn, da Attalus regierede i Pergamo.

6te Afdeel. §. 284. P. 265. Det var ei Mandes Personer af den Stamme Ephraim, som Forfatterne af Glemsomhed sætte,

men

men af den Stamme Benjamin, der skulde forsynes med Koner.

§. 307. N. 284. Epiphanius in Panario op. T. I. L. II. Hæres. 55. p. 469. vil indbilde os, at Zephtæ Dotter blev dyrket som en Gudinde udi Sebaste, der i forrige Tider kaldtes Samaria, og hende til Ære aarligen en Fest helligholdt, og Hæres. 78. p. 1055., at udi Neapolis, som tilforn kaldtes Sichen, dyrkedes ogsaa en Jomfrue, hvilken Skik uden Tvivl er efter hans Mening kommen af Zephtæ Dotter, fordi hun blev ofret til Gud. Men med den gode Epiphanii Tilladelse, saa maa han ikke tage det ilde op, at jeg paa hans Ord allene ei troer saa vigtig og gammel en Ting, som ei berettes af nogen anden troværdig Skribent; Thi endskjønt hans vidtloftige Verk om Kættere er ei at foragte, og vi lære meget af det, som vi ellers ikke vidste, fordi saa mange herlige Skrifter af Alderdommen ere bortkomne, saa indeholder det dog saa mange aabenbare Urigtigheder, og viser saa tydelig i mange Maader sin Forfatters Eenfoldighed, Uvidenhed, Overtroe og Partiskhed, at man ei vel kan sætte Troe til de Ting, som han allene beretter; Vel nægter jeg ikke, at jo Indvaanere baade i Neapolis og Sebaste kan have dyrket en Gudinde, men det paastaer jeg, at de fleste

Ting,

ting, som mange Lærde ville udi den Hødenske Gudsdyrkelse henlede af Bibelske Hændelser, allene have Sted udi deres Indbildning. Hvo ellers den Gudinde haver været som dyrkedes udi bemeldte tvende Stæder, det er meget uvist at sige, dog troer jeg at saadan Dyrkelse er ei indkommet udi benævnte Stæder, førend i de Græske Kongers Tider, som regierede i Syrien, og at Dyrkelsen haver havt sin Hensigt enten til Diana eller Minerva.

7de Afdeel. §. 353. P. 323. De Lærde Forfattere sammenmænge her tvende adskillte Tildragelser udi Skriften, thi det var ei Afahels Legeme, som blev kastet ud af Beisen, og bedækket med Klæder, men Amasæ, hvilken Joab længe efter myrdte, og hvorom tales udi 2. Sam. 20.

§. 482. P. 421. Not. 267. b.) Intet synes at være kærligere og tillige rigtigere end den Mening, som D. Baumgarten forsvarer, at Salomon haver omvendt sig, og er døed salig, og at han haver skrevet Prædikernes Bog efter sin Omvendelse. En ting er ellers faldet mig ind, ved at læse om Salomons Synd i Skriften, og som jeg dog allene her fremsætter som en blot Gietning, underkastende den Lærdere Mands bedre Skion.

Skion. Jeg har altid neppe fundet fore-
 stille mig, at saa viis, saa oplyst en Konge
 som Salomon, der havde af Gud oppebaa-
 ret større Velgierninger end nogen tilforn,
 for hvilken Gud havde aabenbaret sig i
 Dromme, og viist skinnbarlige Tegn, da
 Templet blev indviet, ved Guds Medfaldelse af
 Himmelen og sin Herligheds Aabenbarelse,
 og som endelig selv havde paa en herligere,
 fiendeligere og ivrigere Maade, som det sy-
 nes, viist sin Hengivenhed og Dyrkelse til
 Gud end nogen tilforn, at han, siger jeg,
 skulde have faldet saa dybt at selv tilbede Af-
 guder, og derved give det værste Exempel til
 sine Undersaattere, og begaaet den skrækkelig-
 ste og tilligemed dummeeste Synd, som nogen
 viis og gudfrygtig Mand kan begaae. Naar
 jeg haver læst Textens egne Ord, har det smaa-
 test mig ligesom man deraf ei kunde uddrage
 videre end dette, at han haver tilladt sine
 fremmede Konger at dyrke deres Guder hver
 paa sin Maade, og derved givet baade An-
 stød og Forargelse til Mange, saa og Vellig-
 hed for Mogle til at synde. Dersom denne
 Mening kan antages, saa bliver hans Synd
 endda mere end stor nok, men dog efter mine
 Tanker begribelig. Thi saa stor Lyksalighed
 som Salomon havde, er lettelig i Stand til
 at forføre et Mennecke til Bøllyst, helst at
 overgive sig til Lætsfærdighed, og da den en-
 gang

gang ved Bane havde fæstet Rødder, saa har den bragt ham til endog at ville besidde de Folkes Fruentimmer, som Gud i sin Lov udtrykkelig havde forbudet. Hertil er siden kommet det store Genie som Salomon havde, hvilket ofte bringer paa Afveie, saa at de som dermed ere begavede,ielden ville i alle Ting holde sig de gamle Skikke og Love efterretlige, og hvilket bragte ham til at see paa alt det som kunde berige hans Land ved Handel, Seilads og Omgang med Fremmede. De fleste Sæ - Folk, som han betiente sig af, vare Tyrier, følgelig Hedninger. Mange Canaaniter, som endda boede i Landet, og som han betiente sig af til Arbeidsfolk, vare og efter al Anseende for den største Deel Hedninger. Kort sagt, politiske Aarsager, og maaskee ogsaa det Begreb, at det er billigt at lade enhver have Frihed at dyrke Gud paa den Maade som han holder for den Beste, have bragt ham til at give alle Religioner offentlig Frihed udi sit Land, og følgelig saa meget meer dem som hans egne Røner bekiendte sig til. Herved haver han dog høilig forseet sig, baade ved at overtræde Mosis Lov, saa og ved at give sine Undersaatter Anledning til at forlade den sande Guds Dyrkelse. Men derimod kan jeg umuelig forestille mig, at han selv, som var saa viis og oplyst, skulde enten have ladet fare den

Mening

Mening om en Eeneste Gud, som dog saa klarlig er grundet endog paa sund Fornuft, og antaget, at der ere mange Guder, eller og ved udvortes Tegn, maaſkee og af politiske Aarsager, have givet tilkiende, at mange Guders Dyrkelse var ham enten behagelig, eller i det mindste ligegyldig med een Guds Dyrkelse. Hvor om Alting er, saa underkaster jeg villigen denne Mening andre oplyste Mands Undersøgning og Dom.

§. 530. P. 463. Not. 296. (w.).
 Den Forklaring som D. Baumgarten giver over den Knude i Kongernes Bøger angaaende Juda Konges Aſariae Ankomſtes Aar til Regieringen, er meget grundig og uden al Tvivl ogsaa rigtig; Hvilket derimod ei synes mig at kunde siges om den anden Forklaring over Israels Konges Zachariae Ankomſtes Aar til Regieringen. Thi udi Skriften tillegges hans Fader Jeroboam II. udtrykkelig ikkun 41. Aars Regiering, hvorfor det synes mig meget underligt, at tilskrive ham 53. Aar tværtimod Skriftens tydelige Ord. Imidlertid er det dog viſt, at der i Skriften ſaaves 12. Aar i de Iſraelitiſke Kongers Tids-Regiering, naar man ſammenligner den med Kongernes af Juda. Den Lærde, men derhos underlige og ſærſindede Ludwig Boiviu haver udi en ſærdeles Afhandling, ſom ſtaaer
 udi

udi Memoires de Littérature de l'Academie des Inscriptions & des Belles Lettres Tom. V. in 12mo. Amsterdam 1731. p. 446. ad 478. bragt en ny Mening paa Banen, som han af Skriften og Josepho haver villet udlede, nemlig, at der udi Israæl haver regieret tvende Konger efter hinanden, den ene kaldet Jeroboam Jesoz, og den anden allene Jeroboam; at tvende hinanden saa lige Navne af Konger, der have regieret strax paa hverandre, have bragt Udskriverne baade af Skriften og af Josepho udi Forvirring, saa at de have udeladt den eene af disse Konger, og derved foraarsaget at ikkun ganske faa og ringe Tegn ere om ham blevne tilovers udi bemelte Bøger. Det forstaaer sig af sig selv, at han tilskriver sin Jeroboam Jesoz, en Regning af de 12. Aar, som savnes. Men mig synes, at han snarere ved saadan Mening overhugger end opløser Knuden. Hans hele Afhandling er ellers fuld af Igientagelser og meget forvirred, som kommer deraf, at denne særfindede, men ellers overmaade Lærde Mand, aldrig var at overtale til selv at skrive noget, hvorfor hans Lærde Medbrødre maatte staae sig til at affkrive noget af hans Ord og Tale, som han i stor Overflodighed men derhos Forvirring, skiont med megen Lærdom, fremførte i deres Academiske Samlinger. Imidlertid da de 12. Aar virkelig savnes,

savnes, saa nødes man til at antage en vis
 Mening for at erstatte dem, og synes mig da
 at den Lærde Ufferii baade er den rimeligste
 og naturligste, saa og gjør mindst eller rettere
 ingen Bold paa Skriften, saasom Forfatteren
 til Kongernes Bøger haver ventelig ikke
 vildet melde om en Tid, da der var ingen
 Konge i Jsrael, men al Ting i Forvirring,
 og hans Forsæt ikkun var at skrive Konger-
 nes Historie. En ligesaadan Banskelighed
 møder os udi Kong Josæc Historie, da syv
 Aar i det mindste fattes, hvilket tiener meget
 til at bestyrke denne Formodning. Imid-
 lertid haver dog bemelte Guddommelige For-
 fatter aldeles ikke ved saadan Udelukkelse bragt
 Tids = Regningen i mindste Forvirring, saa-
 som han nøiagtig haver sammenlignet hver
 Jsraelitisk Konges Regjerings Begyndelse
 med Kongernes af Juda Regjerings Aar.
 Efter Zeroboams II. Død maa man følgerig
 antage et Interregnum af tolv Aar, og sidert
 regne de sex Maaneder, i hvilke hans Son
 Zacharias regierede rolig. Paa denne
 Maade forandres intet i Texten og ingen
 Skyld skydes paa Afskriverne; Et Middel,
 hvortil man ei uden i yderste Nød bør gribe,
 og naar Sagen paa anden Maade ikke kan
 forklares, da det ellers, om det kom jevnlig i
 Brug, vilde blive en sikker Tilflugt saa vel for
 Uvidende som lade Udtolkere baade af Skrif-
 terh. Self. Skr. 2. D. N ten

ten og andre gamle Bøger, af hvilke de fleste er herved blevne saa forandrede, eller rettere fordærvede, at deres egne Forfattere, om de nu stode op, skulde maaskee paa mange Steder have Nøie for at kiende dem igien.

§. 535. P. 467. Not. 301. b.) Den fortræffelige D. Baumgarten begaaer her en Feil i Hufkommelsen, naar han tilskriver Amazie at have erobret Elath, da det dog var hans Son Usia som gjorde det. Han imodsiges ellers ogsaa her den Mening, som han tilførn Tom. II. 4. Hovedstykke 7. Afdeel. §. 224. P. 199. Not. 138. b.) haver fremsat, nemlig, at Hasael Kongen af Syrien ikke tog Elath fra Joas Konge i Juda.

§. 556. P. 487. Not. 3.) Josias regierte ikke, som Forfatterne urigtig berette i 39. Aar men ikkun i 31. og hans ganske Alder beløb sig ei til meer end 39. Aar, hvoraf ogsaa er klart at han ikke var 16. Aar da hans Son Eliakim blev født, men ikkun 14. og i det høieste nylig indtrædet i det 15.

§. 581. P. 509. Not. 331. b.) Mig synes at ingen rimeligere Aarsager kan gives til Afgudsdyrkelsens Opkomst, end deels de første Menneskers Uvidenhed, deels de vrang Udolkninger som de have gjort over
mange

mange Stiftelser, ja Guds egne Befalinger, som udi de første Tider vare givne, deels Menneskenes onde Begierligheder, som bragte dem til at digte sig Guder som kunde styrke dem herudi, og endelig deels den Nytte, og de høie Egenskaber, som de formærkede baade hos de himmelske Legemer, saa og hos Dyr paa Jorden; hvortil man dog fornemmelig siden maa legge Præsternes og Dyrighedens Bedragerie og Politique paa den ene Side, og Almuens blinde Lydighed og Erbødighed for dem paa den anden Side. Hvis man antager, at det er den onde Aand som baade i Forstningen haver bragt Menneskene hertil, og siden styrket dem herudi, da behøver man ikke at udstudere Menneskenes Hierter og Tilbøieligheder, saasom man ved Aanders læstelig kan udrette Ting, som langt overgaae Menneskers Kræfter. Mig synes usorgribelig, at al Philosophie og Estertanke bliver da ganske overflødig, og antager jeg derfor intet med Bished i den Lære om Aandernes Spøgerie, uden det som udi den hellige Skrift umuelig kan forklares ved andet Middel; Jeg siger med Billie, umuelig, saasom mange Steder, nemlig om de Egyptiske Troldmænd, der gjorde Moses Tertegn efter, og om Samuels Aabenbarelse for Saul, synes mig at kunde forklares paa en langt rimeligere og fornustigere Maade. Det er bekiendt, hvor

længe de fleste Lærde have staaet i den Mening, at de Hedenske Oracles, hvilke udgøre en anseelig Deel af den gamle Afguds Dyrkelse, ei kunde forklares uden ved at tage Ganden til Hielp, da det dog efter min Tanke er klart at de ypperlige Mænd, Antonius van Dale i sin Bog de Oraculis Ethnicorum, og Bernhard Fontenelle i sin Histoire des Oracles have med uomstødelige Grunde bevist, at det altsammen bør henføres til Præstersnes Bedragerie.

8de Hovedstykke, 2den Afdeel. §. 601. Pag. 528. Jeg maa tilstaae, at hvad jeg haver fundet hos de Gamle om Assyriernes Videnskaber og Opfindelser, beløber sig ikke kun til saare lidet, men dog er det noget. Plinius Hist. Nat. L. VII. T. II. p. 94. giver tilkiende, at han er af den Mening, at Assyrierne ere de første Opfindere af Bogstaver. P. 102. siger han, at nogle have og udgivet dem for at være Opfindere af Astrologien, og nævner han der ikke engang Chaldæerne, hvilke dog de fleste tilskrive denne Konstes Opfindelse. Clemens Alexandrinus Stromat. Lib. I. p. 307. tilskriver dem og at have opfundet et musicalisk Instrument, kaldet Dichordus. I det mindste synes mig at man ei bør saa meget foragte Assyriernes og Chaldæernes Videnskaber, som de Lærde Forfattere

tere gjøre, naar de handle om de sidste; Thi disse Rigers store Magt, vældige Krigshære, og prægtige Stæder, Ninive og Babylon, vise efter mine Tanker tilstræffeligen, at deres Beboere maae have besiddet flere og større Videnskaber, end Forfatterne virkelig tillegge dem, og følgelig ei været meget ringere herudi end deres Naboer, Perser, Phoenicier, og Egypter. Naar man troer de Gamles Beretninger om de sidste Videnskaber, hvorfor bør man dog ikke ogsaa troe dem om de første? Dog vil jeg gierne tilstaae, at Assyrer og Chaldæer ligesaa lidet have bragt visse Videnskaber og Konster til den Fiinhed, Høide og Orden, hvilken de siden opnaaede udi Grækerland, som alle andre Østerlandiske Folk.

N. 553. Det er forunderligt som D. Baumgarten vel anmærker, at de Lærde Forfattere i Anledning af Ptolemæi Canon sammenblande de Assyriske og Babyloniske Konger, saa og at de i Stedet for at søge at høre de Vanskeligheder, som tilsyne vise sig af Forskiellen imellem Herodotum og Ctesiam, reent forkaste den sidste, og tilligemed udlade sig i haarde Ord ikke allene imod ham, men end og imod Diodorum Siculum, en af de kostbareste Skribentere, som Alderdommen haver levnet os, og uden hvilken vi i

mange Ting maatte træve i Mørket. De beraabe sig paa den Hellige Skrift, for at stadfæste deres Mening, ikke om det Assyriske Monarchie, men om det Assyriske Rige, uden at tænke paa, at det er klart af den Hellige Skrift selv, at baade det Assyriske og Babyloniske Rige ere langt ældre end enten Pul eller Nabonassar. Moses nævner jo udtrykkelig Nimrod som Stifter af det Babyloniske, og Assur som Stifter af det Assyriske Rige, hvilket gaaer op i de allercældste Tider. At der ei siden tales om nogen Assyriske Konge i Skriften indtil Pul, det gjør ei noget til Sagen; Thi Skriften nævner ei gierne udenlandske Konger, uden for saa vidt, som de have havt med Jøderne at gjøre. Udi al den Tid da Dommere herskede i Israels, nævnes ei en eneste Egyptiske Konge; Bør man derfor nægte, at Egypten haver udi bemelte Tid havt Konger, eller endog, som er endda langt urimeligere, paastaae, at den Pharaos, som udi Davids Tid nævnes, haver været den første Egyptiske Konge? De 1360. Aar som Cresias tillegger det Assyriske Rige, bør saaledes efter mine Tanker regnes fra samme Riges første Stiftelse, nemlig fra Assur. Naar dertil legges de 350. Aar som Justinus tilskriver det Mediske Rige, hvilke bør regnes fra samme Riges Affald fra det Assyriske, saa kommer 1710. Aar ud
fra

fra det Assyriske Riges første Stiftelse indtil Cyri Regierings Begyndelse, hvilket vel gaaer noget nærmere Syndfloden end antageligt kan være, men som man i saa gamle Tider umulig kan udregne saa nøie. De Astronomiske Observationer af 1903. Aar som Callisthenes sendte fra Babylon til Aristoteles, gaae paa 35. Aar nær ligesaa høit op i Tiden, og tiene herligen til at bestyrke Assyriens og Babylons Ælde. At Ctesias ei haver tillagt det Assyriske Rige mere end 1360. Aar, da det dog til sin Undergang haver efter min Mening staaet i 1647. Aar, og er først blevet forstyrret 63. Aar førend Cyri Regierings Begyndelse, det kommer deraf, at han ei haver regnet lige indtil bemelte Riges Undergang, men kun indtil den Tid, da Mederne skilte sig først derfra. Herodotus tillegger det Assyriske Rige ikkun 520. Aar, hvorved han forstaaer dets Herskab over det høie Asien, og siden Mederne 150. hvilket tilsammen udgjør 670. Aar. Herodotus haver sluttet sin Regning over det Assyriske Riges Baragtighed med den Tid, da Mederne finge Konger, efterat de, siden at de vare faldne fra Assyrierne, havde levet næsten i et Anarchie. Til hans Regning bør derfor endda legges 110. Aar, hvoraf det da bliver klart, at det Assyriske Monarchie haver fra Nino, den første ret

mægtige Konge i Assyrien indtil dets Undergang staaet i 630. Aar. Nini og hans Dronnings Semiramidis Alder indfalde altsaa 693. Aar, førend Cyri Regierings Begyndelse, det er at sige, efter min Regning, 45. Aar for i Trojæ Odeleggelse. At Herodotus tillegger det Mediske Rige 150. Aar, det er at forstaae fra den Tid af, da der først bleve Konger i Meden, thi deres Monarchie varede egentlig ikke længere end i 63. Aar fra Ninives Odeleggelse af og indtil Cyri 1. Aar. Imod alt dette synes Herodotus paa et andet Sted at stride, naar han siger, at Semiramis ikkun levede 5. Generationer for Nitocris, som var Moder til den sidste Konge i Babylon; men det gjør intet til Sagen, og kan lettelig rettes uden at foregive med D. Baumgartens Nürnbergske Ben p. 552. §. 8. at Herodoti Text er paa dette Sted forfalsket, naar man med D. Baumgarten selv antager, at der have været tvende Dronninger af det Navn Semiramis, ligesaavel som tvende Nini, hvoraf den første Ninus og Semiramis have først ret udbredt Assyriernes Magt, og levet ved den Trojanske Krigs Tider, og den anden Ninus derimod været den navnkundige Assyriske Konge Sennacherib, hvis Dronning, som ogsaa da har heedt Semiramis, haver udi sin umyndige Søns Assarhaddons Tid forestaaet

forestaaet Regieringen, thi til den Tid gaae 5. Generationer eller 150. Aar, naar man opstiger i Tiden fra Babylons Erobring af, da Nitocris endda var i Live. At Herodotus siger at den første Konge i Lydien Argon var en Son af Niño, det kommer heel vel overeens med hans Tids-Regning, naar man antager at de 505. Aar, som han tillegger Argon og hans Afkom at have regieret i Lydien ere uforfalskede. Vel søger Baumgartens Nürnbergske Ben at udgive dette Aars Tal for forfalsket, fordi Herodotus regner 22. Generationer i disse 505. Aar, og dog selv paa et andet Sted regner ikkun 3. Generationer paa 100. Aar. Men mig synes, at han og alle fornuftige Tids-Regnere ikkun gjøre det sidste, naar de ei have nogen tilforladelig Efterretning om Generationernes virkelige Følge; hvilken man ikkun haver nødigst at troe, at Herodotus her haver havt, for at antage baade hans 22. Generationer og 505. Aar. Hvorom Alting er, saa indfalder Argons Regimentes første Aar efter Herodoti egen Regning 15. Aar efter hans Faders Niño. Ligesom jeg allerede haver antaget tvende Niño og tvende Semiramides, saa synes mig og at man med god Grund kan antage tvende Sardanapali, hvoraf den første haver efter Ctesiae Beretning levet 350. Aar, førend Cyrus, og fra

hvilken Arbaces Stadtholder i Medien haver
 gjort Frafald, og til hvilken ogsaa efter min
 Tanke bør henføres de tvende Ciliciske Stæ-
 ders Tarsi og Ambiali Bygning, saa og
 den Guddommelige Ere, som Assyrierne
 have beviist en Konge af det Navn; og den
 anden derimod er den samme som Alexandri
 Polyhistoris Sarac, den sidste Konge i Ni-
 nive, som blev dræbt ikkun 40. Aar for Cyri
 Udgang fra Persien. Thi hvad dem angaaer,
 som antage, at Ninive er udi en Tid af ikke
 fuldt 300. Aar, bleven ødelagt tvende gange,
 da maa jeg tilstaae, at jeg aldeles ikke holder
 med dem, saasom det kommer mig ubegribe-
 ligt for, at bemeldte Stad kunde udi saa kort
 en Tid voxe til saadan utroelig Størrelse og
 Pragt. Hvad Belus eller Baal angaaer,
 da har jeg næsten lyst at giøre med ham som
 Jablonsky har gjort med Osiris, nemlig,
 ikkun at ansee ham for et symbolisk Navn af
 Solen; Dog vil jeg ikke ganske nægte, at
 der jo i de ældste Tider haver været en Konge
 udi Assyrien af det Navn, og saasom alle
 gamle Skribenter sætte ham i Spidsen af de
 Assyriske Konger, saa kunde man maaftæe
 falde paa de Tanker, at han er den samme
 som Assur. Paa denne Maade synes mig
 at Herodotus, der ei allene er den ældste,
 men endog en af de bedste Historie-Skrivere,
 og Ctesias kan forenes med hinanden, ved
 at

at antage med Skriften, at Assyrien er et af de ældste Riger i Verden, men dets store Magt og Monarchie næsten 1000. Aar yngre. Paa den Maade falder og den Urimelighed bort som Ctesias, eller maaskee rettere hans Udskriver har begaaet, i at gjøre Ninus og Semiramis saa gamle, ved det de have sat dem i Spidsen af det Assyriske Rige, da det burde have været af det Assyriske Monarchie.

4de Afdeel. P. 576. §. 664. Det er forunderligt at de lærde Forfattere selv tilsidst tilstaae, Semiramis haver været til i Verden, og ventelig ogsaa forestillet en mærkværdig Person, og dog derhos sette hende iblant de fabelagtige Regenter, og begynde den sande assyriske Historie, som de kalde den, først med Pul. Dersom man vil nægte og reent forkaſte alle de historiske Beretninger, som indeholde enten noget usædvanligt, utroligt, eller aabenbare falskt, da falder al historisk Sandhed tilligemed over Ende. Jeg har ellers tilførn viist, at Ninus tillige med hans Dronning Semiramis ei ere ældre end den Trojanske Krig, og folgelig ei heller Assyriens store Magt. De mægtige Konger som for den Tid nævnes udi Skriften ere af Elam og af Mesopotamien. Vel nævnes de Assyriske Konger udi Skriften ei forend endda længe efter, men derhos tales dog ei heller om nogen

magt

mægtig Konge paa hin Side Euphrat; hvorfor det er slutteligt, at den ældre Ninus og Semiramis have alene der og i lille Asien udbredt deres Rige, og havde de sandelig der Rum nok at giøre store Bedrifter, og at erhverve sig et stort Herredomme. At Skriften sætter Pul at have været den første Assyriske Konge, der gif over Euphrat, det kan være ganske rigtigt, og er det ogsaa, uden derfor at hindre, at jo Assyrierne have tilforn været mægtige paa hin Side af Euphrat, eller at man heraf med vore Forfattere kan slutte, fordi Pul haver først af alle Assyriske Konger gaaet over Euphrat, derfor haver han og været den Første, eller i det mindste den første mægtige Konge i Assyrien. Lille Asien er et meget stort og frugtbart Land. Om dets Historie vides fra Troja's Undergang og indtil 4. til 500. Aar efter, saare lidet. Dersom Assyrierne have udi denne Tid besiddet det Meste af samme store Land, da haver det alene kunnet være nok for at giøre dem mægtige. Da Troja gif under, synes intet andet mægtigt Kongerige at have været i bemælte Land, hvorfor det let haver kunnet falde i saa stridbart et Folks Hænder som Assyrierne have været. Men min Mening berøer ei alene paa denne Rimelighed, men paa tvende Birkeligheder, 1.) Herodotus begriber Cappadocien under det Navn af Assyrien, hvoraf

hvoraf mon det er kommet? Og 2.) Sars
 danapalus uden al Evil den Eldre, (thi til
 den Yngre, da Riget gik til Grunde, og
 var i slet Stand, kan det efter al Anseelse ei
 henføres), bygde tvende Stæder i Cilicien.
 Men at jeg skal komme noget nærmere til
 Ninus og Semiramis igien, da maatte
 man vel forundre sig over, hvi jeg gjør Ni-
 nus yngre end Moses, da dog Moses taler
 om Ninive, som en Stad der længe for hans
 Tid var bygt, og alle hedenfke Skribenter
 derhos vidne, at Ninus først bygde den,
 og kaldte den efter sit Navn. Naar jeg
 herom skal sige min Mening reent ud, da
 tænker jeg, at Esdras, eller hvo der ellers
 haver igiennemseet Moses Skrifter, haver
 indrykket dette Navn i Texten, et bekiendt i
 Stedet for et ubekiendt. D. Baumgar-
 tens Formodning, at Ninive haver først
 hedt Telane kommer mig heel rimelig for;
 Thi om denne Stad taler Stephanus Byzanti-
 nus de urbibus ex edit. Amst. 1678 in Fol.
 pag. 645. saaledes: Telane en overmaade
 gammel Stad i Syrien, hvilken Ninus be-
 boede førend Ninive blev bygt. Nogen
 kunde vel indvende herimod; Men saa har
 Ninus jo ikke bygt Ninive? Ikke aldeles
 i den egentligste Forstand, men han har saa
 forbedret den og gjort den større, at den ef-
 ter ham haver faaet Navn, og han af alle
 er

er i Tiden bleven holden for dens første Stifter. Da jeg antager tvende Ninus og tvende Semiramides, saa følger heraf og, at jeg ikke tilskriver den ældste iblant dem alene alle de herlige Bedrifter som Ctesias og Diodorus fortælle om dem, dog troer jeg, at den ældste Ninus fornemmelig haver forøget Ninive og givet den sit Navn. Jeg haver allerede udi næst foregaaende Note viset, af hvad Aarsag, at jeg anseer Sanherib og hans Dronning for den yngre Ninus og Semiramis; Hertil vil jeg endnu legge tvende andre Aarsager. 1.) Det er klart af Skriften, at Sanherib blev udi sin Guds Nisrochs Tempel ihjelslaget af sine egne tvende ældste Sønner, og at derpaa den Yngste kom til Regieringen, som efter min Tanke da havde været mindre-aarig, hvilket jeg slutter baade af hans lange 50. Aars Regiering, og af hans Faders korte sex Aars og Farfaders 14. Aars; Mogle Hedenske Skribenter fortælle os, at Ninus døde Straaedd, hvilket maae henføres til den ældste Ninus; Andre derimod skrive, at han efter sin Dronnings Semiramidis Befaling blev ihjelslaget, og at hun derpaa, saasom hendes Søn var mindre-aarig, forblev længe ved Regimentet; Dette synes mig at passe sig paa Sanherib, og Omstændighederne udi Assyrien efter hans Død, naar man ikkun antager,

antager, at enten de verdslige Skribenter have taget Feil; naar de, maaskee af Formodning, have tillagt Nini Dronning hans Drab, eller og at Skriften haver ladet sig nøie med at nævne Sanheribs Drabs Mænd, uden at nævngive den virkelige Haand, som var Narsag derudi; Og 2.) tilskrive alle hedenfke Skribenter Semiramis eenstemmigen at have bygt Babylon, det er at sige, at have bragt den til den høieste Spidse i Magt og Pragt, thi ellers var den langt ældre, og ikke meget over 100. Aar yngre end Syndfloden efter den hebraiske Tids Regning; Nu finder jeg paa den anden Side ingen Assyrisk Konge udi Skriften at have besiddet Babylon, uden alene Assarhaddon, hvormed ogsaa istemmer Prolemæi Canon; Og efter min Mening haver Assarhaddon været en Søn af den yngre Semiramis, hvilken, saa fremt hun haver regieret i 42. Aar efter Eusebius og Synocellus, haver udi fem Aar overlevet den Tid, da Assarhaddon erobrede Babylon. Den Beretning, som nogle Skribenter give os, at Babylonierne gjorde Opstand imod Semiramis, meddeler ogsaa nogen Formodning, at de da have ikkun nyligen været under tvungne. Nu vil jeg til Slutning fremføre de Steder hos de gamle Skribenter, som de lærde Forfattere have forbigaaet, der fast ale-

ne have ladet sig nøie med at udskrive *Diodorum Siculum*, og hvilke handle om *Semiramis*, hvor jeg dog ikke agter at indlade mig i nogen Undersøgning, om hvilke *Bedrifter* der tilhøre den *Ældre*, og hvilke den yngre *Semiramis*, da det er umueligt saa nøie at skille dem ad. *Diodorus Siculus* L. 3. C. 3. p. 175. T. 1. vidner, at *Semiramis*, angreb en liden Deel af *Æthiopien* med saa slet Lykke, at hun strax fortoilede om at indtage det hele Land. De lærde *Forfattere* have derfor gjort meget ilde, naar de p. 571. §. 655. synes at have forladt saa treffelig en *Skrivent* som *Diodorus*, for at følge *Suidam*. *L'Ampelius ad calcem Flori ex edit.* Amst. 1702. in 8vo p. 22. skriver saaledes om *Semiramis*: *Semiramis* en *Dotter* af den *Nymphe Circeto* (hvilket ventelig er en *Skriver-Feil* i *Steden* for *Derceto*) blev opfødt af *Duer*, og var *Kong Nini Dronning*. Efter hans *Død* forøgede hun meget hans *Rige*, men angreb *Indien* uden *Lykke*: Hun bygde *Babylon*, den *Deiligste* af alle *Stæder*, ved den *Flod Euphrat*. Til den *Fortælling*, som de lærde *Forfattere* anføre af *Conon* udi *Photii Bibliothek*. Cod. CLXXXVI. p. 428. & 429. ex edit. Rhotomag. 1653. in Fol. bør følgende legges, at det først fra den *Tid* af blev en tilladelig *Sag* blant *Meder* og *Perser* at ægte sin *Moder*. *Vellejus Patercul*
lus

lus ex edit. Lugd. Bat. 1653. in 8vo pag. 23. tilskriver saa vel Nino som Semiramidi at have bygget Babylon, og regner Sardas napalus at være den 33. Konge fra dem af. Hyginus ex editioe Lugd. Bat. 1670. in 12mo Fab. 223. pag. 220. beretter, at hun bygde Babylons Mure af brændt Tegel og Svovel, sammenbandt dem med Jern, og førte dem i Hoiden 60. Fod og i Tykkelsen 25. og gav dem en Omkreds af 300. Stadier, Fab. 240. pag. 224. at hun udi Babylonien omkom sin Mand Ninum, Fab. 243. p. 228. og endelig at hun udi Babylonien fastede sig, fordi hun havde mist en Hest, paa et brændende Baal, Fab. 275. pag. 255. kalder han det Land, hvor Babylon blev bygt, Syrien. Vitruvius L. 8. C. 3. p. 160. forklarer det Svovel, som Hyginus skriver om, at have været et Slags Gummi eller Tære, som og er meget rimeligere, og kommer bedre overeens med alle andre Skribenters Beretninger. Han siger og at Semiramis lod det tage af en stor Søe, som ei laae langt fra Babylon. Mela L. 1. C. 11. siger, at Assyrien var paa sin høieste Spidse i Magt, da Semiramis regierede, og at hendes tven- de vigtigste Bærker have været Babylons Bygning, og de tvende Floders Euphrats og Tigris Indledning i tørre Lande, hvor ved han ei kan forstaae andet, end at hun

Trh. Selsk. Skr. 2. D. O haver

Haver ved Canaler ledet bemelte Floder igiennem det ganske Land, og derved gjort det af et ufrugtbart og tørt til et frugtbart og behageligt Land. Propertius ad calcem Catulli & Tibulli ex edit. Amst. 1651. in 12mo. L. 3. Eleg. 9. p. 198. siunger saaledes om hende: Persarum statuit Babylona Semiramis urbem, ut solidum cocto tolleret aggere opus; Et duo in adversum misit per mania currus, Ne possent facto stringere ab axe latus. Duxit & Euphraten medium, qua condidit arces, jussit & imperio surgere Bactra Caput. Plutarchus Tom. 2. Apopt. p. 173. tillegger Semiramidi det som Herodotus beretter om Nitocris, angaaende den Skrift, som hun lod sætte paa sin Grav. Heraf kan man og see, at de Gamle have ofte blandet sammen adskilte Dronningers Bedrifter, endog af forskellige Folk, saasom Assyrier og Babylonier, uden at derfor just Grunden af deres Beretninger bliver falsk. Ælianus Var. Hist. ex editione Arg. 1662. in 8vo Lib. 7. Cap. 1. p. 135. beretter, at Semiramis ihjelslog sin Mand, Kongen af Assyrien, som han ikke navngiver, efterat hun paa en underfundig Maade havde faaet Lov af ham til at regiere i fem Dage. Han siger og, at hun var meget deilig, endskjønt hun foragtede at pynte sig. For alt dette anfører han Dinon, en meget gammel og berømt Skribent, som
 ffres

skrev den Persiske Historie. Heraf er det klart, tværtimod de lærde Forfatteres Mening, at Semiramidis Historie er beskrevet af flere end Ctesias, saa og tildeels med samme, tildeels med andre Omstændigheder, hvilket alt meer og meer kan bestyrke os i den Mening, at der have været flere end een Semiramis. L. 12. C. 39. p. 225. skriver han, at Semiramis ei gjorde stort af at fange eller dræbe en Løve, en Parder, eller andet saadant Dyr, men vel en Løvinde, saasom den holdes for langt grummere end Løven, helst naar den haver Unger. Vibius Sequester ex edition. Hesseli Roterod. 1711. in 8vo p. 165. forøger meget Størrelsen af Babylons Mure, i det han gjør dem 200. Albuer høie, og 50. Albuer brede, og giver dem en Omkreds af 800. Stadier. Claudianus ex editione Walchii Lipsiæ 1715. in 12mo Lib. 1. in Eutropium p. 399. V. 335. tillegger og Semiramis at have bygget Babylon med sine 100. Porte, at have udgivet sig for en Mands Person, og endelig først at have bragt Guldinger i Brug. Curtius Lib. 4. p. 182. beskriver Babylon, og beretter tilligemed at den efter nogles Mening er bygget af Semiramis, men efter de Flestes af Belo. L. 7. p. 385. vidner han, at den store Alexander agtede af alle østerlandste Regenter ingen høiere end Semiramis og Cyrus.

Ja L. 9. p. 372. lader han ham endog selv
 sige, efterat han dog allerede havde overvun-
 det baade Darium og Porum, at han endnu
 ei havde opnaaet Semiramidis Ære. Am-
 mianus Marcellinus in Hist. Rom. Script. lat.
 Aureliæ Allobrogum 1609. in Fol. T. 2. L. 14.
 pag. 415. Col. 1. tilskriver hende ogsaa først
 Gildingers Brug, og at have bygget Baby-
 lons Mure, hvorimod han tillegger Belo
 Slottets Bygning. Theocritus ex editione
 Heinsii in 4to 1604. Idyll. 16. p. 133. vidner
 og, at hun har bygget Babylons Mure, og
 fæstet dem sammen med Gummi. Herodo-
 tus L. 1. p. 76. vidner udtrykkelig, at man-
 ge Konger have været om at udsmykke Ba-
 bylon med Mure og Templer, og at den
 sidste Semiramis haver opført store Dem-
 ninger for at hindre Floden i at løbe over.
 Naar saa gammel og herlig en Skribent som
 Herodotus, hvis Vidnesbyrd bør i den
 gamle Historie agtes af os allerhøiest, vidner
 ei alene at Semiramis haver været til, men
 endog gjort store Ting, saa bør al Tvil her-
 om forsvinde; Det er ellers høiligen at be-
 klage, at han ei efter Løfte haver skrevet Hi-
 storien af Assyrien og Babylon; Thi det
 synes mig troligere, end at han har skrevet
 den, og at den er bortkommen; thi i saa Fald
 bliver de Gamles Tausshed om denne Histo-
 rie næsten ubegribelig. Solinus C. 57. p. 327.
 tillegger

tillegger Semiramis at have bygget en Stad i Cappadocien ved Navn Melita. C. 62. p. 334. beretter han, at Alexander lod ved Panda, en Stad i Sogdiana bygge en Bue efter sit Navn, til et Tegn for de tilkommende Fider, hvor vidt han var kommen, og for at efterfølge Bacchus, Hercules, Semiramis og Cyrus, hvilke havde ladet Altene der oprette. C. 67. p. 357. vidner han fremdeles, at Semiramis haver bygget den Stad Arachosia. Ivo Carnotensis eller rettere Hugo Floriacensis in Freheri Script. Francicis Hanoviae 1613. Fol. p. 1. siger, at hun blev dræbt af sin Søn Ninya, efterat hun havde regieret i 32. Aar, hvilket enten maa være en Skrive- eller Hufkommelse- Feil i Steden for 42. Aar, som af alle andre tillegges hende. Ovidius ex editione Burmanni Amst. 1727. in 4to Lib. 2. Metam. L. 4. pag. 241. taler om den bekiendte Digt, at Derceto blev forvandlet til en Fisk, og hendes Dotter Semiramis til en Due. Arrianus ex edit. Blancardi Amst. 1683. in 8vo pag. 161. in Periplo Maris Erythraei mælder om et høit og rundt Bierg, som ligger ved Indgangen i den Persiske Havbugt paa den høire Haand, og som endda i hans Tid kaldtes Semiramis Bierg. Samme store Skribent beretter udi den store Alexanders Liv og Levnet L. 6. p. 263. at Alexander tog fra Indien

Zeien hiem ad igiennem Gadorsternes Land,
 fordi han fik at vide, at ingen Krigshelt havde
 draget der tilforn igiennem uden alene Semiramis
 paa hendes Flugt fra Indien, som
 dog efter Indvaanernes Udsigende, ei skulde
 have havt flere tilovers af sin hele Krigshær
 hos sig end 20. Mænd. Udi hans Indicis
 p. 318. anfører han efter Megasthenes, at
 Indien aldrig haver været bekriget af nogen
 udenlandsk Konge førend af Alexander,
 saasom Semiramis, der havde i Sinde at
 paaføre Indien Krig, døde førend hun fik
 sit Forsæt sat i Værk. Frontinus ex Officin.
 Plant. 1607. in 4to Stratag. L. 3. C. 7. p. 65.
 fortæller, at Semiramis siges at have er-
 obret Babylon ved at aflede Euphrats Vand.
 Denne Beretning, at Semiramis haver
 beleiret og erobret Babylon, passer sig heel
 vel paa den yngre Semiramis, som efter
 min Tanke haver været Assarhaddons Mo-
 der. Valerius Maximus ex edit. Lugd. Bat.
 1651. in 8vo L. 9. C. 3. p. 786. fortæller
 ogsaa, at da Semiramis engang sad og
 pyntede sig, blev det hende tilkiendegivet, at
 Babylon havde gjort Oprør, hvorpaa hun
 ei gav sig Tid at pynte sig færdig, men gik
 saadan, som hun var, strax til Feldts, og
 satte ei sine Haar suldkommen i Lave, før-
 end hun havde indtaget Staden. Til Er-
 indring om saa mærkelig en Gierning, blev
 derfor

derfor ogsaa hendes Billede forestillet i Babilon med ukiemmet Haar. Macrobius in Somnium Scipionis L. 2. C. 10. pag. 128. ex edit. Lugd. Bat. 1628. in 8vo vidner, at Semiramis er efter manges Mening bleven holdt for en Dotter af Nino, for hvis Tid intet vist findes i Historien. Justinus Lib. 1. Cap. 2. p. 10. tillegger hende først af alle at have bedækket sit Hoved med en Tiara, hvilken siden kom i almindelig Brug blant Perserne. Strabo L. 12. p. 802. taler om en Muur kaldet efter Semiramis, som laae ved Tiger-Floden. L. 12. p. 811. om Semiramis Dæmning, som stod paa gode Mure, og paa hvilken den Stad Tyana var bygt. L. 16. p. 1071. om alle hendes Bygninger, som Veier, Stier, Broer, Dæmninger, Mure, Befæstninger, Vandledninger, Grave, hvilke endda udi hans Tid saaes allevegne adspredte, og førende hendes Navn udi alle de Lande, ventelig af Asien. Alt saadant passer sig hverken paa en opdigtet Person, eller paa en, der ikkun haver havt et ringe Rige at herske over. Martianus Capella ex edit. Vicent. 1499. in F. L. 6. taler ogsaa om at Semiramis haver bygget den Stad Melita i Cappadocien. J. Tzetzes Chil. 9. p. 416. & 417. Chil. 13. p. 473. in Poetis Græcis Tragicis, Coloniae Allobrog. 1614. in Fol. Tom. 2. er knap værd at an-

føre, saasom han ei haver giort andet end at
 udskrive Diodorum, og endskjønt han an-
 fører Ctesiam, saa tviler jeg dog høilig paa,
 at han haver læst ham uden hos Diodorum.
 Philo Byzantinus ex editione Allatii Romæ 1640.
 in 8vo p. 15. & 16. regner Babylons Mure,
 som han siger at Semiramis haver bygget,
 iblant Verdens syv forunderlige Ting. Men
 ingen af alle hidindtil anførte Skribenter
 viser nærmere Semiramis store Magt, og
 bestemmer bedre hendes Riges Grændser,
 end Polyænus L. 8. p. 760. &c., hvis Ord
 jeg her ganske vil anføre, efter den Oversæt-
 telse som jeg tilforn haver givet af dem paa
 Dansk udi de Gamles Krigsskole. Sem-
 iramis fik da hun sad og pyntede sig,
 Tidende, at de Siracer havde giort Oprør,
 thi sprang hun strax op, og gik ligesom hun
 var, uden Skoe, og med Haaret i Uorden
 udi Feldten. Derfor blev der og skrevet
 paa en Støtte, som hende til Ære blev op-
 reiset, følgende Ord: „ Naturen har vel
 „ dannet mig til at være en Kvinde, men
 „ jeg viger dog ved mine Bedrifter ei nogen
 „ af de tapreste Mænd. Jeg haver behersket
 „ Nini Rige, hvis Grændser ere den Flod
 „ Sinamames mod Osten; Det Land som
 „ frembringer Røgelse og Myrhæ imod Sø-
 „ den, og de Sacer og Sogder imod Nor-
 „ den. Ingen Assyrier havde nogen Tid
 „ seet

„ seet Havet, førend jeg saae fire Hav, som
 „ ingen hidindtil, formedelst deres Langt-
 „ bortliggende havde nærmiet sig. Hvo ha-
 „ ver nogensinde tvunget Havet med Magt?
 „ Jeg haver dog tvunget Floderne til at løbe,
 „ hvorhen jeg vilde, og jeg vilde, hvorhen det
 „ gavnede. Jeg haver gjort en ufrugtbar Jord
 „ til frugtbar, ved det jeg haver vandet den
 „ med mine Strømme. Jeg haver anlagt
 „ uovervindelige Fæstninger, jeg haver ved
 „ Jern gjort Veie over Uveisomme Klipper.
 „ Jeg haver for mine Penge anlagt beqveme
 „ Veie, hvor der neppe før engang kunde
 „ gaae noget Menneſke. Med alt det, saa
 „ har jeg dog havt Tid nok tilovers som jeg
 „ har anvendt paa mig selv og mine Benner,,
 Lucianus de Dea Syria T. III. p. 459. & 460.
 beretter, at det store Tempel i Hierapolis i
 Syrien skal efter nogles Mening være bygt
 af Semiramis, hendes Moder Derceto til
 Ære. Den første Deel af denne Fortælling
 vil han just ei ganske forkaste, men den sidste
 synes ham at være urigtig. At hun haver
 bygt Templet synes ei heller at være saa uris-
 meligt, naar man betænker hvad han videre
 frem p. 482. beretter, at hendes Billede var
 endda udi hans Tid at see udi Templet.
 Paulus Orosius ex edit. Lugd. Bat. 1738. in 4to
 L. 1. p. 38. 39. gjør en skrekkelig Beskrivelse
 over Semiramis, i det han af Diodoro ha-

ver alene udsøgt de Ting, som kunde tiene til
 at sværte hendes Navn, iblant andet ogsaa
 det, at hun har først givet Perserne Anled-
 ning til at ægte deres egne Modre; Men O-
 rosius haver ofte forestillet Tingene paa den
 værste Kant, ved det han havde foresat sig at
 bevise, at Berden fra de ældste Tider af
 havde været ligesaa store Ulykker, ja større
 underkastet, end som udi hans Tid. Keiser
 Julianus ex editione Lipsiensi in Fol. 1696.
 Orat. III. p. 126. & 127. taler om hendes Be-
 drifter i Korthed, næsten ligesom Ctesias,
 undtagen at han legger til, at hun ledde Eu-
 phrat bort, og bygte derpaa sit Slot i dens
 Grav, hvorpaa hun, da det var færdigt, tog
 Dæmningen bort, og lod Floden have sit
 gamle Løb. Suidas Lib. II. p. 727. & 728.
 in voce *Semiramis* haver mange aabenbare U-
 rigtigheder om hende, som han ei haver taget
 af Diodoro, og ventelig derfor ei heller af
 Ctesia, som, at hun først haver opfundet
 Metaller, og sat Fanger til at arbejde i dem,
 at hun først haver omgivet Ninive med Mu-
 re, forandret dens Navn, og kaldet den
 Babylon; da dog intet kan være vissere, end
 at de have været tvende fra hinanden skilte
 Stæder. Plinius Lib. VIII. C. 64. p. 207.
 T. II. beretter, at Semiramis elskede en
 Hest meget høit, saa at hendes Kierlighed gif
 endog saa vidt, at den var utilbørlig, og an-
 fører

fører han herom den fortreffelige Historie-Skriver og Konge Iuba. Den Fortælling som jeg tilforn haver anført af Hygino, kan nogenlunde give dette Sted Lys. L. VI. T. I. p. 677. taler han og om de Altere som hun oprettede i Sogdiana ved den Stad Panda. N. 697. om den Stads Arachosia Bygning af hende. N. 652. ligeledes om den Stads Melita, der laae ei langt fra Euphrat. N. 722. om tvende Stæder udi Arabien i Omaniternes Land, Abesanus og Soractia, som hun og skal have bygget, og hvilke i hans Tid laae øde. L. VII. p. 105. T. II. vidner han efter Ctesias, at Semiramis haver først betient sig af lange Skibe. L. XIX. Tom. III. p. 575. beretter han, at enten Semiramis eller Cyrus, skal have anlagt de saa berømte hængende Hauger i Babylon, da dog ingen af dem have efter al Anseelse gjort det, men snarere den navnkundige Nabuchodonosor. Lib. XXXIII. T. V. p. 34. siger han, at Cyrus fik iblant andet kosteligt Bytte, efterat han havde overvundet Asien ogsaa Semiramis Beger, hvilket veiede 15. Talenter. Eusebius in Chron. ex edit. Joh. Scaligeri Amstel. 1658. in Fol. Lib. I. p. 11. gjør Semiramis meget gammel, og setter hende efter al Anseelse længre tilbage i Tiden end hun virkelig haver levet, saasom han laader hende leve paa samme Tid som Abraham.

Han

Han siger ellers, at hun opførte Dæmninger for at hindre Overskyllelser, og at hun satte mange Babyloniske Stæder paa Fode. Clemens Alexandrinus Stromat. L. I. p. 307. fortæller, at Klæder af Byssø er først opfundne, da Semiramis var Konge i Egypten. Men her maa uden al Tvivl være en Skrivefeil; Thi hvo haver ellers nogensinde hørt om en Semiramis at have regieret i Egypten? Syncellus in Corp. Byzant. in fol. Venet. 1729. p. 51. gjør Semiramis ligesaa gammel, som Eusebius. De Dæmninger, som hun opreiste under Paaskud at forekomme Oversvømmelser, siger han efter Ctesiaæ Beretning, at have været hendes Elskeres Grav-Steder. P. 132. siger han at Semiramis var 62. Aar gammel, da hun døde. P. 133. anfører han den gamle Skribent Cæphalion, saaledes skrivende om Semiramis: Hun og Zoroaster bleve fødte paa een Tid: Hun opførte Babylons Mure med stor Konst, gjorde et ulykkeligt Tog imod Indien; Hendes Sønner bleve ihjelslagne (som det efter hans Mening synes, af hende selv) og endelig blev hun selv ihjelslagen af een af dem. Efter hans Beretning skal og Semiramis være 1000. Aar ældre end den Trojanske Krig. P. 176. følger Syncellus Berosum i at tilskrive Nabuchodonosor fast alle Babylons prægtige Bygninger, og anseer de Græske Skribenter

benter for Vognere, fordi de have tillagt Semiramis dem. Men endskiont det af Skriften er klart, at Nabuchodonosor meget har prydet og forbedret Babylon, saa er jeg dog af den Tanke, at man for den Aarsag ei reent bør negte, at jo Semiramis haver bygget meget i Babylon, og fornemlig dens Mure og Dæmninger. Det Ordsprog som var gængs iblant Grækerne, at kalde alle stærke Bygninger Semiramis Mure, det viser jo, at det ei altsammen er Digt, som skrives om hendes Bygninger. Det synes overalt meget rimeligt, at saa stor og herlig en Stad som Babylon haver udkrævet lang Tid og mange og mægtige Konger, førend den haver kunnet naae saadan Høide af Pragt og Størrelse. Det hidindtil anførte er alt hvad jeg haver kunnet tilveiebringe om Semiramis til at forøge de Lærde Forfatteres Beretninger om hende. Hvor vidt det er rigtigt, og i hvad Orden og Tid hendes Bedrifter bør sættes, er en Sag som overgaaer mine Kræfter, og som jeg overlader til de skionsomme Læses egen Estertanke.

5te Afdeel. S. 699. P. 622. Not. 413.
 b.). At Propheten Jeremias C. 50. v. 18.
 taler om det Assyriske Riges Odeleggelse,
 som om en Ting der allerede var skeet, er
 ganske rigtigt; men derimod er det af hans
 51. C.

51. E. 59. v. klart og aabenbare, at denne Spaadom imod Assyrien er ei skrevet af ham udi Jojakims fjerde Regierings Aar, som D. Baumgarten af sin Hukommelse forledet, beretter, men udi Zedechiæ fjerde Regierings Aar, hvilket ogsaa stemmer overeens med min Tids-Regning, i det mindste ei er den imod.

§. 701. N. 624. Den store Assyriske Konge Senacherib er efter min Regning, naar jeg nøie overveier og betragter Skriften, omkommen udi Jude Konges Ezechiae femtende Regierings Aar, hvilket efter den hebraiske Tids Regning hos Calvisium udgior 3240. Aar efter Verdens Skabelse. Hans Søn Assarhaddon regierte udi 50. Aar, hvoraf han udi de tretten sidste beherskede ogsaa Babylon, følgelig er han død 3290. Hans Søn Sarsducheus regierte i tve Aar, og døde 3310. Hans Søn Chyniladanus regierte i to og tve Aar, og døde 3332. Her slipper Ptolemæi Canon os, og sætter efter Chyniladanum Nabopallassar, en Fader til den store Nabuchodonosor. Men da jeg tilforn haver antaget at Sarac eller Sardasnapalus haver været den sidste Konge i Assyrien og ham almindelig af de gamle Skribenter tillegges 20. Aar, saa kommer det Aar 3352. ud, hvilket jeg holder for at have været

været Ninives Odeleggelses Aar, og som indfalder Aaret førend Kong Jojakims Død efter min Mening. Nabopallassar haver upaatvilelig ikke regieret i Ninive men i Babylon, men Prolemæi Canon sætter ham efter Chyniladanus, saasom den sidste Konges i Ninive hans Navn og Ghuftommelse er næsten bleven udsløttet, ved det, at det gif baade ham og Staden saa ilde. Nabopallassar haver efter min Tanke ikkun i Forstningen været Stadtholder i Babylon, men er faldet fra den Assyriske Konge Chyniladano, sex Aar førend hans Død, saa at de af Prolemæo Nabopallassar tillagte 21. Aar ei bør regnes fra Chyniladani Død af, efter hvilken Nabopallassar ikkun levede i 15. Aar. Efter min Regning falder saaledes Nabopallassars Død, og den store Nabuchodonosors Ankomst til Regieringen ind udi Juddæ Konges Jojakims 5. Regierings Aar, eller Aar efter Verdens Skabelse 3347. Jeg antager derfor ogsaa den dobbelte Maa- de at regne Nabuchodonosors Regierings Begyndelse fra, nemlig fra Jojakims 3. Aar og 5. Aar. Men de 43. Aar som de Gamle tillegge ham at have regieret, regner jeg fra det sidste Aars Tal; efter hvilken Regning han folgelig er død 3390. Hans Søn, Evilmerodach regierte i 2. Aar og døde 3392. Udi samme Aar forbandt Meder og Perser

Perser sig sammen imod Babylon, og fra det
 Aar af mener jeg at Cyri 30. Aars Regie-
 ring bør regnes. Heraf er det ogsaa klart,
 at der efter min Regning bliver ifkun 40. Aar
 fra Ninives Odeleggelse af og indtil Cyri
 første Aar. Alexander Polyhistor siger, at
 Astyages Konge i Medien indtog og ødelag-
 de Ninive; Udi Tobias Bog, hvilken vel
 ellers indeholder mange Urimeligheder og aa-
 benbare Digt, men hvis Vidnesbyrd dog
 ei reent kan forkastes i at fastsætte historiske
 Sandheder, berettes, at Nabuchodonosor
 og Assverus ødelagde Ninive. Ved Assve-
 rus kan han ei vel forstaae nogen anden end
 Astyages, thi bemeldte Mediske Konge kom
 efter min Regning udi samme Aar til Regie-
 ringen som Nabuchodonosor, og døde if-
 kun syv Aar førend han. Af Ezechiels
 32. Cap. 22. B. synes det og, at Nabucho-
 donosor haver været den som har forstyrret
 Ninive. Naar saa er, da kan let gives Aars-
 sag til den ellers forunderlige Ting, at Na-
 buchodonosor ei befandt sig udi Beleiringen
 af Jerusalem i Jojakims Tid: Thi naar
 Ninive er bleven forstyrret Aar 3352. og
 Jojakims Død falder ind Aaret efter, saa
 er det let at begribe, at Nabuchodonosor
 haver havt saa meget med den første Belei-
 ring at bestille, og med at sætte sine Sager
 der i Stand efter dens Erobring, at han
 herover

herover ei personlig har kunnet være nærværende ved den sidste Beleiring; hvortil de Lærde Forfattere, ved det at de ei have været af min Mening om Aaret af Ninives Odeleggelse, aldeles ingen Aarsag have kunnet give. Og at Assverus er Astyages, det synes mig og at kunne med største Rimelighed slutte af Daniels E. 9. B. 1. hvor Darius den Meder kaldes Assveri Søn; thi dersom Darius den Meder er Cyaxares Astyagis Søn, som jeg mener, saa maae det og følge af sig selv, at Assverus og Astyages ere een og den samme Person.

9de Hoved-Stykke 2den Afdeel. S. 801. N. 678. Jeg haver tilforn i Anledning af Assyriernes Videnskaber givet min Mening, saa og Aarsagerne for den tilkiende, nemlig, at de Lærde Forfattere gjøre alt for lidet af dem; Her maae jeg sige det samme angaaende Chaldæernes Videnskaber. Herodotus L. VII. p. 129. den ældste Historie-Skriver, og maaskee ikke den ringeste, vidner, at Grækerne have først af Babylonierne lært at inddele Dagen i 12. Parter, og at kiende Polum og Soel-Biseren. Cassiodorus Var. Lib. III. Op. 52. p. 120. & 121. tilskriver Chaldæerne ikke alene først at have opfundet Geometrien, men endog at have lært, at man uden den ei kan gjøre nogen Fremgang i Astronomie, Musi-
 Trh. Selsk. Skr. 2. D. P qve,

que, Mechanique, Bygnings = Konst, Medicin og Regne = Konst. Efter dem, siger han, at Egypterne først have lagt sig efter bemeldte herlige Videnskab, dertil drevne af den Uorden, som Nil = Strømmen med sin Oversvømmelse aarligen forarsager i deres Land; men endskjønt de fleste Skribenter, og det maaskee rettere tilskrive Egypterne først at have opfundet Geometrien, saa seer man dog klarlig heraf, at de gamle Chaldæer have ligesaa lidet været ukyndige i den, som i andre Videnskaber. En Anonymus udi Fabricii Bibliotheca Græca L. VIII. T. IX. p. 599. udgiver Chaldæerne for at have været de første Opfindere af Astrologie. Cicero Tom. VII. de Divinatione L. I. p. 156. tillegger dem og denne Konstes Opfindelse, hvormed ogsaa kommer overeens Clemens Alexandrinus Strom. L. I. p. 306. Tatianus p. 141. tilskriver Babylonierne Astronomiens Opfindelse; hvilket ogsaa Gregorius Nazianzenus gjør T. I. p. 100., som og paa samme Sted tillegger Chaldæer og Cyprier først at have anrettet Ofringer, hvilket dog vel er aabenbare urigtigt. Plinius Hist. Nat. Tom. II. p. 94. L. VII. beretter, at Babylonierne have opfundet nogle af Bogstaverne. Det ældste Sted, som bær vidne om Babyloniernes Konster, naar jeg undtager Babels Taarns Bygning, findes udi Josvæ Bogs 7. Cap. 21. B. hvor

hvor der tales om en kostelig Babylonisk Raabe.

4de Afdeel. S. 852. P. 712. Not. 480.
 b.) Propheten Jeremias siger C. 25. B. 1. udtrykkelig, at Jojakims 4. Regierings Aar var Nabuchodonosors 1.; hvilket efter min Regning indfalder Aar efter Verdens Skabelse 3346. eller 3347., ligesom man vil regne Aarenes Fractioner til. Daniel derimod taler C. 1. B. 1. om Jojakims 3. Regierings Aar, og tillegger da allerede Nabuchodonosor Konge = Navn; B. 5. og 18. taler han om 3. Aar, som endda forløb, og efter alt dette melder han C. 2. B. 1. om Nabuchodonosors andet Regierings Aar, hvoraf er klart, at Daniel tilskriver bemeldte Konge en dobbelt Regierings Begyndelse, den første omtrent fra Jojakims andet Aar, eller 3344., da hans Fader ventelig gjorde ham til sin Med = Regent, og sendte ham ud imod Egypten; Den anden fra hans Faders Død af, eller Jojakims fjerde Regierings Aar, og sluttelig fra Begyndelsen af 3347. At Daniel siger at Nabuchodonosor drog op imod Jojakim i hans 3. Regierings Aar, og førte ham bunden til Babylon, tillige med en Deel Kar af Templet, mener jeg, bør forstaaes saaledes, at Nabuchodonosor blev af sin Fader udsendt imod

mod Egypten, hvis Underdan Jojakim da var, udi bemeldte Jojakims 3. Regierings Aar; Men det er derfor ei sagt, at Krigen fik Ende i samme Aar; nei, dertil var alt for meget at bestille; Nabuchodonosor maatte først slaae Egypterne ved Tarchemis, og tage hele Syrien fra dem, hvorpaa han siden vendte sig imod Jojakim, som da synes godvil- ligen at have overgivet sig, hvorfor Daniels Ord maa saaledes udlegges, at Nabucho- donosor vel førte den gang en Deel hellige Kar bort med sig fra Templet til Babylon, og ogsaa lod binde Kongen, men lod ham, saasom han ydmygede sig, forblive ved sit Kongerige, hvilket synes at være skeet imod Slutningen af Jojakims 5. Regierings Aar, følgelig 3347., fra hvilket Aar af man ogsaa efter min Mening bør begynde at regne det Babyloniske 70. Aars Fængsel.

§. 869. Pag. 726. Strabo L. XV. p. 1007. skriver at Navocodrosorus (saaledes kalder han ham), ophøies af Chaldæerne over Sesostris, ja over Hercules selv, og at han ei alene er, ligesaa vel som Tearcon, Konge i Æthiopien, Kommet til Hercules Støtter, men at han har endog draget med sin Krigshær fra Spanien, lige indtil Thracien og Pontum.

§. 875. Pag. 732. Not. 3.) Det er forunderligt med hvilken Bestandighed de Lærde Forfattere søge at bestride de Gamles tydeligste Vidnesbyrd om Ninives Størrelse og Pragt, alene for derved at kunne med desto større Rimelighed og Skin af Sandhed forsvare deres vrangne Mening, at Nhul haver været den første Konge i Assyrien, da der dog længe tilforn have regieret mægtige Konger i Ninive. Naar man overveier hvad Propheterne skrive om Ninive, da seer man klarligen deraf, at den ei haver givet Babylon efter i noget, og naar man læser Propheten Jonas, er det umueligt at tvile paa, at den jo haver været langt større end Babylon. Ved de 120000. som bemeldte Prophet omtaler ei at have kunnet stille imellem høire og venstre, kan efter alle funde critiske Regler aldeles ikke forstaaes andre end ganske smaae Born. Ja om man end med de Lærde Forfattere vilde antage, at ved de 120000. bor forstaaes alle Ninives Indvaanere, saa veed jeg ei om man kan sige om en Bye, der haver saa mange Indbyggere, at den er i sin Barndom. Var Ninive da i sin Barndom, hvor stor og folkerig har den da ei maattet være i sin Manddom? Alle verdslige Skribenter vidne og eenstemmigen, at Ninive haver været større end Babylon. Jeg vil iblant dem

alle ikkun nævne den store og ulignelige Geographus Strabo, som saaledes skriver om den L. 16. p. 1071. Ninus: (saaledes kalder han Ninive allevegne) blev strax ødelagt, saa snart det Syriske Herredom gik til Grunde (han kalder uden Forskiel efter Grækerne Wiis Assyrierne, Syrer.) Den var meget større end Babylon, og laae paa den Aturiske Mark. Dersom man i Historien kan, eller vil have Lov til at forkaste gamle og troværdige Skribenters Bidnesbyrd, for alene at følge sine egne Gietninger, da maae al historisk Sandhed gaae over Ende, og denne Videnskabs Skiebne blive langt slettere end nogen andens.

§. 887. P. 741. Not. 503. b.) Ingen Forklaring af Nebuchadnesars Forvandling synes mig rummeligere end deres, som paastaae, at han ved Sygdom gik fra sig selv, og indbildte sig at være en Dre. Abydeni Fortælling om hans Spaadomme fort forend han døde, bestyrker ganske vist meget Skriftens Beretning om hans Galsskab, saasom man tydelig seer af alle gamle Historier, at Hedningene have anseet gale Folk for at have noget Guddommeligt hos sig, og at en Gud havde taget Boelig hos dem; Deres Propheter og Spaamænd fores
stilles

stilles derfor ogsaa som næsten affindige, naar den prophetiske Aand kom over dem.

§. 917. P. 759. De Earde Forfattere have selv indviklet sig i saadan Labyrinth, som de aldrig have kunnet finde ud af igien, ved det de ei have antaget Ptolemæi Nabonadius for Skriftens Balthasar. De Babyloniske Kongers Orden fra Nebuchadnessar af, er efter min Tanke temmelig reen, og bør saadeles indrettes. Efter Nabuchodonosor regierede hans Son Evilmerodach i to Aar, og siden Faderen døde 3390, saa maae han være død 3392. Efter ham regierende hans Søsters Mand Neriglissar i fire Aar indtil 3396. Denne Konge er den samme som Xenophon beretter om at have begyndt Krig imod Meden, og at være blevet i et Slag imod Cyrum. Hans Son Laborosoarchad regierede ifkun i ni Maaneder, og findes derfor ei i Ptolemæi Canon. Hans ni Maaneders Regiering maae befattes under hans Faders fire Aars; thi flere Aar bør ei tillegges det Rige end de som staae udi Ptolemæi Canon. Derefter kom Skriftens Balthazar eller Ptolemæi Nabonadius paa Thronen, og regierede i 17. Aar indtil 3413., da Babylon blev indtaget af Meder og Perser. Denne Konge kaldes vel paa mange Steder udi Daniels

5. Cap. en Søn af Nabuchodonosor; men han maae, saa fremt Jeremiae Spaadom skal staae ved Magt, have været hans Sønne- eller maaſkee ſnarere Dotter-Søn, hvilket gierne gaaer an uden at fuldkaste Daniels Vidnesbyrd, ſaaſom der findes udi alle gamle Historier og Sprog en Mængde af Exemp-
 pler, at Sønne-Sønner kaldes Sønner. Naar man overveier, at Daniel taler udtryffeligt om Balthasars tre Regierings Aar, og at Evilmerodach, hvilken Forfatterne ville gjøre til Balthasar, derimod ikkun tillegges to Aar; Saa og at det synes underligt, at Evilmerodach ſkulde i ſaa kort og rolig en Regiering have forglemt ſaa anſeelig en Mand, ſom Daniel, ſaa bliver den Mening langt rimeligere, at Nabonadius haver været Balthasar, ved hvilken alt dette heel vel kan forklares. Propheten Jeremias ſpaaer, at Babylon ſkulde indtages, naar dens Indvaanere vare drufne; Herodotus og Xenophon berette, at de holdte en ſtor Feſt og vare ganſke drufne den Nat, da Staden blev indtaget; Daniel vidner, at Kong Balthasar holdt ſig lyſtig og drak med ſine Fyrſter, at hans Rige ſkulde gives Meder og Perſer, at han ſamme Nat blev ihjelſlaget, og at Darius den Meder indtog derpaa Riget. Alle diſſe Omſtændigheder tilſammenlagte synes mig at bevise ſaa tydelig,

delig, at der intet i den hele Historie kan være vissere, end at den sidste Babyloniske Konge efter Skriften Balthasar, er den samme som den sidste Babyloniske Konge Nabonadius efter Ptolemæi Canon. At Profeten Jeremias siger, at Kongen i Babylon skulde faae at vide, at hans Stad var indtaget ved den ene Ende, beviser aldeles ikke, at den sidste Konge ei skulde være i Staden, naar den blev indtaget, men tiener kun til at vise Stadens umaadelige Størrelse, hvormed ogsaa hedenfke Skribenter stemme overeens. Til sidst kan jeg ei undlade at give tilkiende, at jeg, med D. Baumgarten holder for, at Herodoti berømte Nitocris, er den samme som Nebuchadnesars Dronning Amyitis, og i Daniels det 5te Cap. omtalte Dronning. Det bliver meget begribeligt, hvi hun haver forbedret Murene og Dæmningerne, naar man betænker, at Babylon svævede næsten stedse i Fare for Beleiring fra hendes Herres Nabuchodonosors Død af indtil dens Erobring.

P. 762. Til Slutning af mine Anmærkninger om Assyrer og Chaldæer vil jeg endnu af Codino ex ed. Veneta de officiis Constantinop. p. 81. C. 7. anføre følgende Sted om de Assyriske Kongers Dragt: „ Fra det Assyriske Rige af, er indtil vore Reisere kommet i

„ Brug en Dragt, kaldet Granaza, som
 „ Keiserne gaae med uden Belte, og paa
 „ hvilken Ermene række ned lige til Hælene;
 „ Enhver af de Store har og Lov at gaae
 „ med saadant Dragt, dog at de derhos
 „ bruge Belte, og at Ermene bindes fast
 „ bag paa Ryggen. Det Keiserne bære,
 „ kaldes Granaza, men de Fornemmes
 „ Dragt derimod Lapaza. Oprindelsen
 „ til disse Navne er ubekiendt. „ Den lærde
 de Jacobus Goar commenterer herover saa-
 ledes P. 83. Herom see efter hos Bullenger.
 Granaza er taget af de tvende Syriske
 Ord Charana Tzach, der betyde en skinnens-
 de Riortel med vide og slæbende Ermer, og
 Lapaza af Lappa Tzach, en snever Riortel,
 fordi Ermene vare snevre. Billedet
 af den store Mynt, som staaer udi Gretsferi
 Tom. 3. de Cruce F. 92. synes at have saadan
 en Granaza paa. Den lærde men bittre
 Jesuit Jacobus Gretserus L. 3. Observ. C. 5.
 p. 195. gjør saadan Forklaring herover: Udi
 dette Ords Udtolkning bliver Junius atter
 igien ganske Syrisk, og ligeledes fort efter i
 det Ord Lapaza. Denne Dragt har maa-
 ske været gjort af den kostbare Bæv med
 Guld bestykket, som Italierne kalde Granis-
 tur, og hvorom tales i L. 3. de Canonizatione
 S. Didaci Cap. 20.